



národní
úložiště
šedé
literatury

Jak učit o právech menšin?

Machačová, Michaela

Dostupný z <http://www.nusl.cz/ntk/nusl-263424>

Dílo je chráněno podle autorského zákona č. 121/2000 Sb.

Tento dokument byl stažen z Národního úložiště šedé literatury (NUŠL).

Datum stažení: 12.05.2024

Další dokumenty můžete najít prostřednictvím vyhledávacího rozhraní nusl.cz .

Jak učit o právech menšin?

Odovědi studentů Pedagogické fakulty UK vznikly v rámci semináře
JUDr. Mgr. Michala Urbana, Ph.D. a Mgr. Tomáše Friedela z Právnické fakulty UK

- 01 Práva národnostních menšin v ČR
Michaela Macháčová, Lucie Vybíralová
- 02 Téma národnostních menšin v básních Petra Bezruče
Martin Kopeček, Andrea Malecká
- 03 Téma menšin ve volbách
Michaela Hermanová, Veronika Vanišová
- 04 Právo etnických menšin na vzdělání
Martina Strnadová, Jakub Potměšil
- 05 Předsudky vůči rasovým menšinám
Alžběta Březinová, Nikola Majorová
- 06 Práva sexuálních menšin v ČR
Adéla Průšková, Petra Ehlenová
- 07 Diskriminace na základě sexuální orientace
Pavla Stárková, Věra Zamrazilová
- 08 Práva zdravotně postižených osob
Ivan Sacha, Jaroslava Šmejkalová
- 09 Práva náboženských menšin
Barbora Nezvalová, Veronika Pajpachová
- 10 Náboženské menšiny – církev a česká společnost
Jaroslava Fridrichová, Simona Grospičová

► Předmluva

S tím jak se Česká republika, sice pomalu, ale přesto, stává multikulturní zemí, nabývá téma práv menšin na aktuálnosti. Na jedné straně sílí volání po právech menšin a jejich dodržování, případně po zavádění nových práv nových menšin – zejména od jejich příslušníků. Z druhé strany pak stále se zmenšující většina (mnozí se začínají chápat jako příslušníci nějaké menšiny) upozorňuje na to, že menšiny již mají práv dostatek a že by se jim většina neměla přizpůsobovat. Tím naléhavěji je třeba o vztahu většiny a menšin, práv menšin i dialogu mezi nimi, poctivě a vážně debatovat. A pochopitelně také poznávat „ty druhé“ – ať už jde o druhého člověka, menšinu nebo celý národ. Nejsnáze totiž můžeme nenávidět toho, koho neznáme.

Otázku, jak učit ve školách o právech menšin, si nepochybně čas od času klade každý učitel základů společenských věd. Tím spíše pak ten, který chce svým studentům umožnit nahlédnout pohled druhých a posilovat v nich spíš respekt, porozumění a snahu o dialog, než primitivní nenávisť. Možné odpovědi na výše uvedenou otázku by učitelé měli hledat už v rámci přípravy na učitelské povolání a ne až v situaci, kdy musí druhý den předstoupit před třídu. Proto jsme v akademickém roce 2013/2014 ve spolupráci s Pedagogickou fakultou UK nabídli studentům učitelství seminář, v němž měli pod vedením lektorů se zkušenostmi ze středoškolské výuky i aplikace práva příležitost přemýšlet o právech menšin. (V akademickém roce 2012/2013 jsme se věnovali tématu obecnějšímu a výsledkem byla mimo jiné metodika Jak učit o lidských právech?).

Seminář absolvovalo 20 studentů magisterského programu a jeho výstupem je i tato metodika. Každou z deseti hodin připravila dvojice studentů, kteří ji představili na semináři a na základě komentářů od ostatních studentů i vyučujících vypracovali do finálního tvaru. Novinkou bylo zapojení studentů Právnické fakulty UK, kteří budoucím učitelům také

poskytli zpětnou vazbu. Inspirativní grafickou podobu vtisklo hodinám studio MAKE*detail, kterému jsme vděční za výbornou spolupráci i po redakční stránce.

Uvedené hodiny jsou určeny pro výuku na střední škole a na jejich realizaci vám bude stačit jedna vyučovací hodina (s výjimkou třetí a poslední lekce). Vedle základního popisu hodin najdete v metodice i řadu pracovních listů a komentáře k powerpointovým prezentacím. Některé z nich jsou, společně s ukázkami elektronické verze metodiky, k dispozici na webové stránce www.streetlaw.eu. Hodiny samozřejmě není nutné přebírat celé, mohou posloužit jen jako inspirace. Konečná podoba hodiny vždy závisí na kreativitě vyučujícího.

Závěrem bychom rádi poděkovali studentům PedF UK za to, že si náš kurz zapsali (někteří dokonce podruhé!), odučili před přísnými zraky kolegů svoji hodinu a nakonec ji dotáhli i do tisknutelné podoby. Studentům Právnické fakulty (konkrétně Nikole Roubíčkové, Dominice Markové, Kateřině Hricové, Michaele Hermanové, Tereze Krupové a Marku Zimovi) děkujeme za odborné připomínky. Naše díky míří i k těm, bez nichž by tento seminář nebyl možný, a to k vedoucí Katedry občanské výchovy a filozofie PedF UK, Doc. PhDr. Naděždě Pelcové, CSc., která zařadila seminář do nabídky předmětů pro studenty, a PhDr. Josefu Stracnému, CSc. za všestrannou pomoc při organizaci semináře.

Finanční zaštitění semináře a metodiky zajistil grant Národní a kulturní identity (NAKI) s tématem *Problémy právního postavení menšin v praxi a jejich dlouhodobý vývoj*, který je realizován na Právnické fakultě UK týmem pod vedením prof. JUDr. Jana Kuklíka, DrSc.

Inspirativní čtení a učení přeji
JUDr. Mgr. Michal Urban, Ph.D.
Mgr. Tomáš Friedel



Popis hodiny

Popis hodiny najdete v každé kapitole. Rozvíjí strukturu hodiny podle témat a harmonogramu, uvedených na titulní straně kapitoly. Obsahuje návodné postupy práce se studenty, a tak slouží jako praktická opora učitele pro snadné a plynulé vedení hodiny.

Fakta pro učitele

V rámci některých Popisů hodin se objeví fakticky zaměřená podkapitola. Obsahuje doplňující informace pro učitele a je vhodné ji nastudovat před začátkem samotné hodiny. Fakta se týkají zejména historického kontextu látky, případně obsahu a reálií konkrétních právních dokumentů. K některým hodinám není dodatečných informací třeba, u jiných je učitel nastuduje v rámci kontextu k powerpointovým prezentacím.



Pracovní list

Za Popisem hodiny obvykle následuje Pracovní list. Je výrazně graficky odlišen – učitel jej rychle nalistuje díky barevnému okraji. K plynulosti hodiny poslouží Řešení pracovního listu, které vypadá stejně, ale jsou v něm doplněny správné odpovědi. Pracovní list je v metodice upraven tak, aby bylo snadné pořizovat jeho kopie a případně je dále stříhat na části a rozdávat jednotlivým pracovním skupinkám. Pro ekologičtější variantu tisku bez plnobarevných okrajů, může učitel využít pdf verzi Pracovního listu uloženou na CD.



Přílohy

Nutnou přílohou metodiky jsou texty právních dokumentů. V několika kapitolách jsou ale učitelům k dispozici i další pracovní materiály – to vše určené k pořizování kopií, stříhání a rozdávaní studentům (hlasovací lístky, příklady kazuistiky apod.).

Zvláštním grafickým způsobem (štos papírů) jsou vyznačeny právní texty, které jsou součástí širšího právního dokumentu a v metodice jsou uvedeny pouze formou výňatku z plného znění.

01. Práva národnostních menšin v ČR

Cíl hodiny	Studenti definují pojem národnostní menšina; dokáží vyjmenovat všech 14 národnostních menšin žijících na území ČR a určit nejvíce a nejméně početné z nich; charakterizují legislativní rámec týkající se národnostních menšin; seznámí se s činností Rady vlády pro národnostní menšiny a na konkrétních příkladech demonstrují práva těchto menšin, uplatňovaná ve specifických situacích (vzdělávání, média, volby, úřední styk atd.).
Harmonogram	7 minut – Úvodní motivační hra 7 minut – Přehled národnostních menšin 6 minut – Výklad 20 minut – Aktivita 5 minut – Shrnutí
Metody a formy	hra, výklad, skupinová práce, prezentace výsledků, řízená diskuse
Materiály a pomůcky	Kartičky se jmény národnostních menšin, magnetická tabule, počítač, projektor, powerpointová prezentace, sady obrázků
Přílohy	Powerpointová prezentace Kartičky s názvy národnostních menšin, str. 10 Sada šesti obrázků (škola, televize, noviny, volby, soud, plánek ulice), str. 11

Zdroje

Marádová, E.: *Multikulturní porozumění*.
Dostupné z: <<http://www.inkluzivniskola.cz/>>

Zákon č. 273/2001 Sb. O právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů. Dostupné z: <<http://www.vlada.cz/>>

Zákon č. 561/2004 Sb. O předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). Dostupné z: <<http://aplikace.msmt.cz/>>

Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení). Dostupné z:
<<http://www.zakony.e-obec.cz/>>

Zpráva o situaci národnostních menšin v České republice za rok 2012.
Dostupné z: <<http://www.vlada.cz/>>



Popis hodiny

Úvodní motivační hra

V úvodní aktivitě si studenti vyzkouší pozici menšiny stojící proti většině. Studenti se pohybují po třídě a učitel jim klade otázky, na které lze odpovědět ANO/NE. Jeden roh třídy představuje odpověď ANO, protější NE. Studenti se vždy postaví na tu stranu, kam „směřuje“ jejich odpověď. Otázky učitel volí nejprve náhodně, aby se studenti rozpohybovali a pochopili pravidla hry, např. Byl jsi dnes na obědě? Pak začne klást cílené otázky, u kterých předpokládá nevyváženost počtu odpovědí na stranách ANO/NE (na jedné straně stojí většina, na druhé menšina), například:

Byli jste někdy v Austrálii/Americce?

Čtli jste Pána Prstenů?

Pochází někdo z vašich prarodičů z jiné země?

Žije někdo z vašich příbuzných v jiné zemi?

Máte nějakého kamaráda cizince?

Je čeština váš rodný jazyk?

Poté následuje reflexe formou společné diskuse – učitel se studentů ptá na pocity, které během aktivity zažívali, především jak se cítili, když se ocitli v menšině.

Přehled národnostních menšin

Učitel napíše na magnetickou tabuli pojem „NÁRODNOSTNÍ MENŠINA“ a vyzve studenty, aby se zamysleli nad tím, jaké národnostní menšiny žijí na území ČR. Student, který správně jmenuje některou ze 14 menšin v ČR, si od učitele vezme kartičku s jejím názvem a připevní ji vedle na magnetickou tabuli. Když studenti dají dohromady seznam všech 14 národnostních menšin, zamyslí se nad tím, které dvě jsou zastoupeny na území ČR nejpočetněji, a které dvě naopak nejméně. Správné odpovědi pak učitel promítne studentům pomocí prezentace a údaj okomentuje.

Výklad s prezentací

S využitím powerpointové prezentace učitel definuje pojem „národnostní menšina“, vysvětlí

její legislativní zakotvení v zákoně a představí činnost orgánů vlády pro otázky týkající se národnostních menšin a jejich příslušníků.

Aktivita

Studenti se rozdělí do šesti skupin, každá skupina dostane sadu obrázků těchto situací: škola, televize, noviny, volby, soud, ulice. Obrázky jsou stejné, ale v každé sadě je vždy jeden označen (má tečku v rohu, je na barevném papíře apod.). Obrázky připomínají různá prostředí, ve kterých mohou národnostní menšiny uplatňovat svá práva. Úkolem studentů je vymyslet, o jaká práva by v souvislosti s těmito situacemi mohlo jít (např. právo na vzdělávání v jazyce národnostní menšiny u obrázku školy, právo na rozšiřování a přijímání informací v jazyce národnostní menšiny u obrázku novin a televize, právo na vícejazyčné názvy a označení u obrázku uliční cedule atd.). Ke každému obrázku mohou v daném čase napsat libovolný počet nápadů.

Vyhodnocení aktivity s prezentací

Učitel vyzve studenty, aby po skupinách prezentovali své nápady k označenému obrázku. Ostatní mohou doplňovat, co chybí. Učitel nakonec přidá práva, která studenti nezmínili. Konkrétní paragrafy týkající se práv menšin v jednotlivých oblastech (škola, televize, noviny, volby, soud, ulice) jsou uvedeny v prezentaci, učitel postupně promítá snímky 6–12.

Shrnutí

Na závěr učitel shrne průběh hodiny pomocí otázek:

Jak byste definovali pojem národnostní menšina?

Jaké národnostní menšiny žijí na území ČR?

Která menšina je nejpočetnější a nejméně početná?

Který zákon upravuje práva národnostních menšin?

Kdo tvoří Radu vlády pro národnostní menšiny

a jaká je její funkce?

O jakých právech národnostních menšin jsme dnes konkrétně mluvili?

Komentář pro učitele k powerpointové prezentaci

Práva národnostních menšin v ČR

Následující tabulka by měla sloužit jako zdroj vysvětlujících, případně doplňujících informací k prezentaci. Zdroje, ze kterých byly informace získány, jsou uvedeny níže.

Snímek 1

PRÁVA NÁRODNOSTNÍCH MENŠIN

Snímek 2

Zastoupení národnostních menšin v ČR

- > Tato čísla ukazují situaci podle posledního sčítání obyvatel v roce 2011. Obyvatelé se k národnosti hlásí dobrovolně, skutečný počet příslušníků jednotlivých menšin tak může být jiný.
- > Čísla ukazují počet lidí, kteří se k dané menšině sami přihlásí. Proto například neodpovídá zastoupení romské menšiny. Podle kvalifikovaných odhadů se počet příslušníků romské komunity v ČR pohybuje v rozmezí 150 000–300 000 osob.
- > Statistické údaje jsou také nepřesné v případě vietnamské a běloruské komunity.

Slovenská	147152	obyvatel
Vietnamská	29660	obyvatel (kval. odhad 60 tis.)
Ukrajinská	53253	obyvatel
Polská	39096	obyvatel
Německá	18658	obyvatel
Ruská	17872	obyvatel
Maďarská	8920	obyvatel
Romská	5135	obyvatel (kval. odhad 150–300 tis.)
Bulharská	4999	obyvatel
Běloruská	2013	obyvatel (kval. odhad 4 tis.)
Řecká	2043	obyvatel
Srbská	1717	obyvatel
Chorvatská	1125	obyvatel
Rusínská	739	obyvatel

(Zdroj: Zpráva o situaci národnostních menšin v České republice za rok 2012)

Snímek 3

Národnostní menšina

- > Pojem národnostní menšina je právně upraven v zákoně č. 273/2001 Sb. Národnostní menšinou rozumíme společenství občanů České republiky, kteří:
 - > trvale žijí na území současné České republiky,
 - > odlišují se od ostatních občanů zpravidla společným etnickým původem, jazykem, kulturou a tradicemi,
 - > tvoří početní menšinu obyvatelstva a zároveň projevují vůli být považováni za národnostní menšinu za účelem společného úsilí o zachování a rozvoj vlastní svébytnosti, jazyka a kultury a současně za účelem vyjádření a ochrany zájmů jejich společenství, které se historicky utvořilo,
 - > mají dlouhodobý, pevný a trvalý vztah ke společenství na území ČR.
-

Snímek 4	<p><u>Práva národnostních menšin</u></p> <ul style="list-style-type: none"> > Upravuje Zákon č. 273/2001 Sb. a Zákon č. 561/2004 Sb. > Platí svobodná volba příslušnosti k národnostní menšině. > Obec, ve které žije podle posledního sčítání lidu alespoň 10% občanů hlásících se k národnosti jiné než české, zřizuje výbor pro národnostní menšiny. > Příslušníci takové menšiny mají právo na: <ul style="list-style-type: none"> > vícejazyčné názvy (název obce, částí, ulic, veřejných prostranství, označení budov veřejné správy a volebních místností), > vzdělávání ve svém jazyce (ve školách, předškolních zařízeních a školských zařízeních; mohou zřizovat soukromé školy s vyučovacím jazykem dané národnostní menšiny nebo s výukou tohoto jazyka jako vyučovacího předmětu), > rozšiřování a přijímání informací ve svém jazyce (periodický i neperiodický tisk, rozhlasové a televizní vysílání), > užívání svého jazyka ve věcech volebních (oznámení o době a místě konání voleb a další informace pro voliče), > užívání svého jazyka v úředním styku a před soudy, > zachování a rozvíjení svého jazyka, kultury a tradic a na jejich respektování.
Snímek 5	<p><u>Rada vlády pro národnostní menšiny</u></p> <ul style="list-style-type: none"> > poradní a iniciativní orgán pro otázky týkající se národnostních menšin > předsedou člen Vlády ČR > členové: zástupci národnostních menšin a zástupci orgánů veřejné moci
Snímek 6	<p><u>Aktivita</u></p>
Snímek 7	<p><u>Vyhodnocení aktivity – ŠKOLA</u></p> <ul style="list-style-type: none"> > § 11 Právo na vzdělávání v jazyce národnostní menšiny > § 14 Vzdělávání příslušníků národnostních menšin
Snímek 8	<p><u>Vyhodnocení aktivity – TELEVIZE</u></p> <ul style="list-style-type: none"> > § 13 Právo na rozšiřování a přijímání informací v jazyce národnostní menšiny
Snímek 9	<p><u>Vyhodnocení aktivity – NOVINY</u></p> <ul style="list-style-type: none"> > § 13 Právo na rozšiřování a přijímání informací v jazyce národnostní menšiny
Snímek 10	<p><u>Vyhodnocení aktivity – VOLBY</u></p> <ul style="list-style-type: none"> > § 10 Právo na užívání jazyka národnostní menšiny ve věcech volebních
Snímek 11	<p><u>Vyhodnocení aktivity – SOUDY</u></p> <ul style="list-style-type: none"> > § 9 Právo na užívání jazyka národnostní menšiny v úředním styku a před soudy
Snímek 12	<p><u>Vyhodnocení aktivity – ULICE</u></p> <ul style="list-style-type: none"> > § 8 Právo na vícejazyčné názvy a označení

Slovenská

Vietnamská

Ukrajinská

Polská

Německá

Ruská

Maďarská

Romská

Bulharská

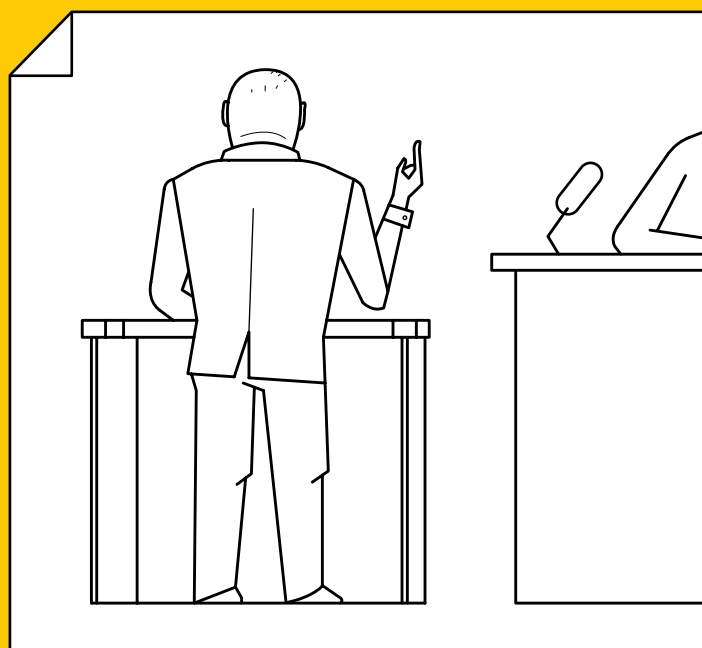
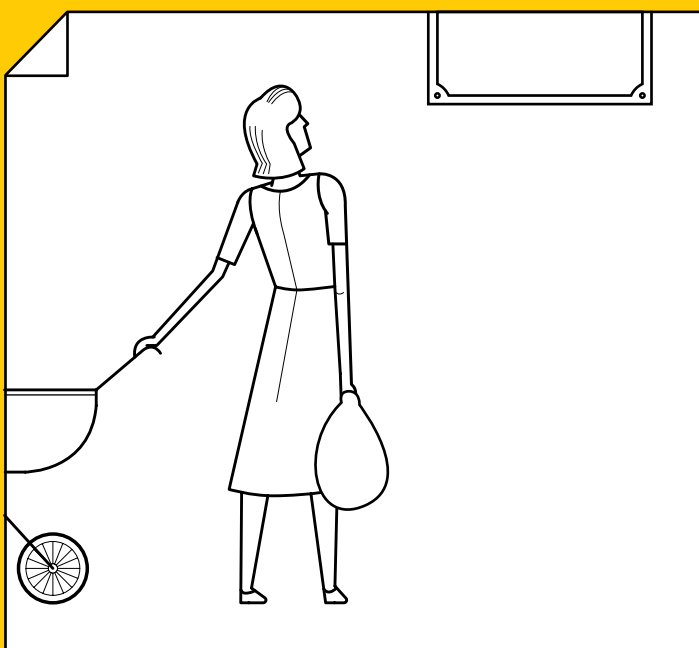
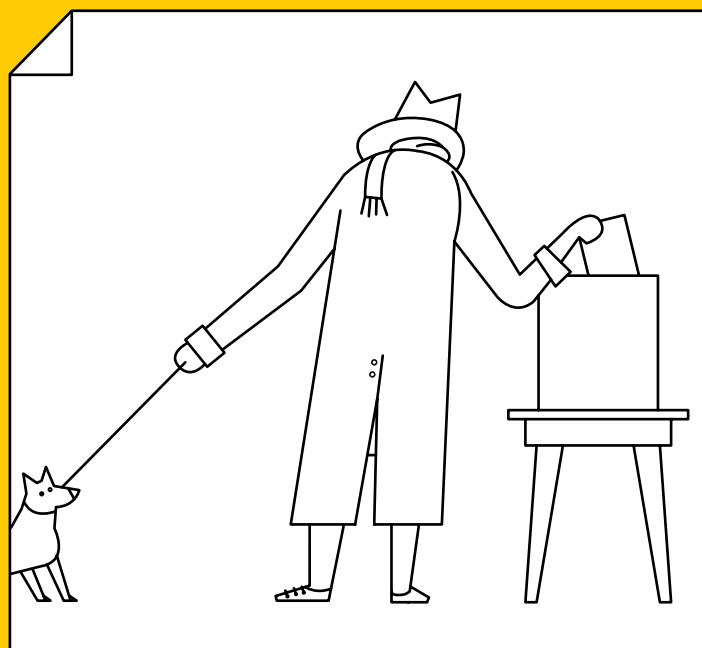
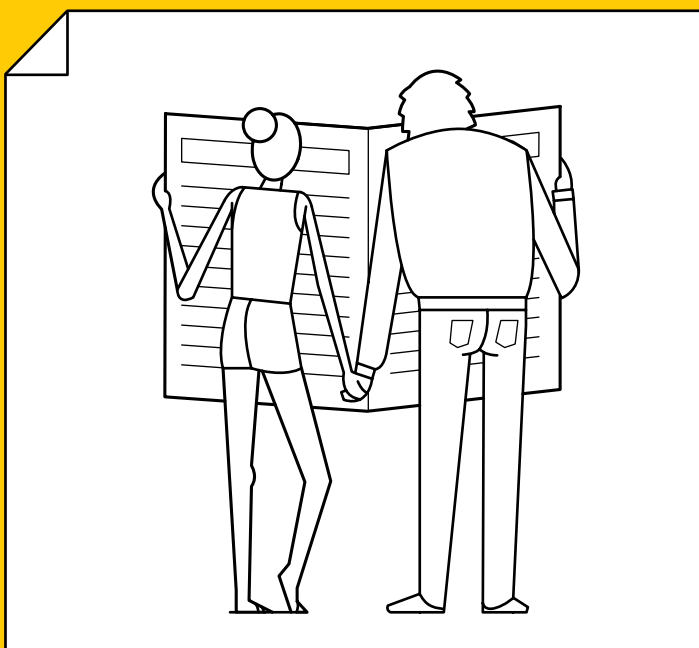
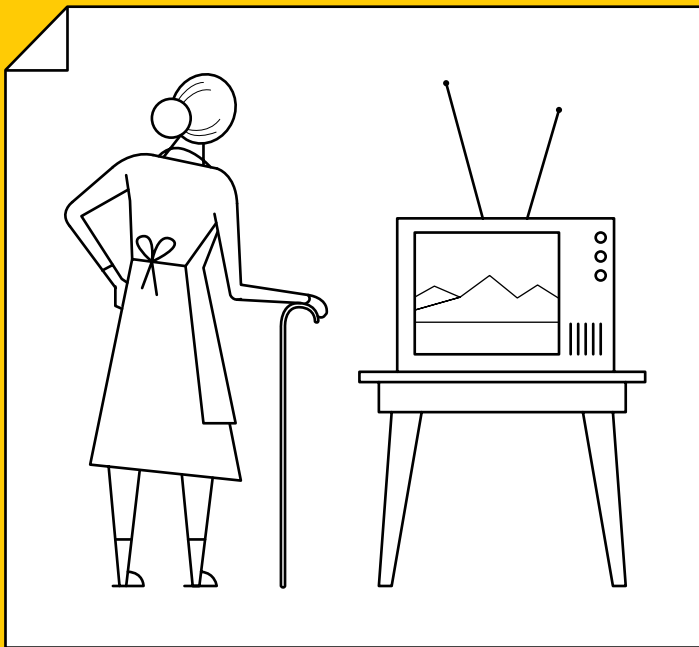
Běloruská

Řecká

Srbská

Chorvatská

Rusínská



02. Téma

národnostních menšín v básních Petra Bezruče

Cíl hodiny	Studenti se zamyslí nad důsledky potlačování práv národnostních menšín na příkladu českého etnika ve Slezsku na přelomu 19. a 20. století, jak ho zachycuje ve Slezských písních básník Petr Bezruč. Studenti si připomenou, jaká práva přiznává příslušníkům národnostních menšín v ČR současný právní řád a mohou tak porovnat, jak se liší dnešní situace od té, která vládla koncem 19. stol. na Těšínsku.
Harmonogram	10 minut – Představení tématu 25 minut – Práce se <i>Slezskými písněmi</i> 10 minut – Vyplňování pracovního listu a uzavření hodiny
Metody a formy	Samostatná práce s textem, výklad, práce s pracovním listem, diskuse
Materiály a pomůcky	Nakopírované básně a pracovní listy
Přílohy	Báseň <i>Bernard Žár</i> , str. 17 Báseň <i>Setkání</i> , str. 17 (úryvek) Pracovní list, str. 18

Zdroje

Bezruč, P: *Slezské písně*, Praha: Československý spisovatel, 1989.



Popis hodiny

Představení tématu

Učitel na úvod představí téma hodiny – práva národnostních menšin. Jako otevření hodiny přečte první báseň 70 000.

70 000

*Sedmdesát tisíc je nás
před Těšínem, před Těšínem.
Sto tisíc nás poněmčili,
sto tisíc nás popoľštili,
v duši padl svatý klid:
když nás zbylo sedmdesát,
tisíců jen sedmdesát,
smíme žít?*

*Sedmdesát tisíc hrobů
kopají nám před Těšínem.
Časem někdo k nebi vzlykne,
pomoci se nedovolá,
cizí Bůh smích ve tvář stříkne,
tupě díváme se v davu,
jak nám k špalku kladou hlavu,
jak vůl na porážku vola.*

*Markýz Géro tak je bohat:
dej nám beček sedmdesát,
beček tisíc sedmdesát!
Poly se ti poněmčíme,
poly se ti popoľštíme,
zahřímají ústa sterá:
Hore – hej! – markýze Géra!
Ale prve nežli zhynem,
nech se zpijem rudým vínem,
robka s dcerkou, chlop se synem
před Těšínem, před Těšínem.*

Následně učitel pokládá studentům otázky / za lomítkem jsou uvedeny správné odpovědi:

1. *O jaké dílo se jedná?*
/ Petr Bezruč – Slezské písně
2. *O čem úryvek pojednává?*
/ Národnostní útlak českých obyvatel na Těšínsku na přelomu 19. a 20. století.
3. *Jaký pohled nám báseň představuje?*
/ Český pohled na odnárodňovací proces.
4. *Jak rozumíte slovům poněmčení a popoľštění?*
/ Vynucené zřeknutí se původní národní příslušnosti ve prospěch jiné.
5. *Jak rozumíte obratu kopají nám hroby?*
/ Kopat hroby nemusí znamenat jen fyzickou likvidaci, ale metaforicky „vraždu“ národní identity.

Učitel podle potřeby doplní historické souvislosti: Jedná se o národnostní útlak českého obyvatelstva v oblasti dnešního Ostravska (specifická oblast Těšínska), který byl jak germanizační – ze strany centrálních rakouských úřadů, tak polonizační – polské národní hnutí bylo na Těšínsku aktivnější a vlivnější než české.

Učitel poté téma aktualizuje a dále se ptá:

Můžeme se v dnešní době v ČR setkat s podobným jevem? Kde? A znáte nějaké příklady ve světě?

Práce se Slezskými písněmi

Učitel rozdává studentům dvě ukázky ze Slezských písní a vybídne dva studenty, aby postupně přečetli básně nahlas. Poté diskutuje se studenty o tom, jak je možné básně interpretovat.

Báseň Bernard Žár

Učitel klade žákům tyto otázky / za lomítkem odpovědi:

1. *Jaký byl Bernardův vztah k jeho rodnému jazyku a národu?*
/ Přestože je z „českého“ Frýdku, tak svůj národ zapírá. Brání, aby se čeština používala v jeho domě, čeština je pro pacholky.
2. *Z jakého důvodu jednal Bernard naznačeným způsobem se svojí matkou? Co tím chtěl získat?*
/ Bernard chce mít úspěch ve společnosti.

3. *Komu a z jakého důvodu je zde upřeno jeho právo? O jaké právo se jedná?*
/Bernard se proto, aby uspěl ve společnosti, musí vzdát své národní identity – jazyka, tradic, vlastních rodičů. Bernardově matce je bráněno mluvit vlastním jazykem se svojí rodinou, je kvůli tomu vykazována z rodinného domu.
4. *Proč podle vás Bernard kladl takový důraz na zákaz používání češtiny v jeho domě?*
/Jazyk je klíčovým fenoménem pro udržování jakékoliv kultury, zamezení používání vlastního jazyka fatálně omezuje další existenci dané národní kultury.
5. *Kdo jsou páriové? V jakém významu se o nich mluví v této básni?*
/Páriové, neboli „nedotknutelní“ tvořili nejnižší kastu ve starověké Indii, byli vyloučeni ze života tehdejší společnosti. V tomto kontextu jsou tak označováni příslušníci Bernardem opovrhované jazykové menšiny.
6. *Proč v básni zaznívají různé varianty jména hlavního protagonisty?*
/Bernard Žár je česká varianta, Bernard Žor jeho polská mutace, kterou Bernard během svého života přijímá. Frýdek je město ležící v tehdejších Těšínsku, kde na rozdíl od východněji položených sídel žila početná česká komunita.

Báseň Setkání

Učitel požádá studenty, aby charakterizovali vypravěče: Jak byste popsali perspektivu vypravěče? Jak se cítí? Proč se tak cítí?

Po diskusi nad básní může dodat, že potlačování národních práv může vyvolávat agresi a její nárůst mezi lidmi. V básni nakonec k aktu agrese nedojde, skutečnost však bývá jiná. Doplní také, že „Markýz Gero“ je patrně smyšlené jméno označující arcivévodu Bedřicha Těšínského, posledního držitele Těšínského knížectví. „Lankasterka“ je termín pro loveckou pušku.

Vyplňování pracovního listu a uzavření

V poslední části hodiny učitel rozdá studentům nakopírovaný pracovní list a požádá je, aby odpověděli na uvedené otázky. Cílem pracovního listu je shrnout informace, které během hodiny zazněly. Vyplněné pracovní listy odevzdají studenti učitel, který jim je po kontrole může vrátit. Pracovní list je výstupem, který učitel umožňuje reflektovat, co si studenti z hodiny odnesli, seznámit se s jejich názory k dané problematice a případně téma rozvést v některé z dalších hodin.

Bernard Žár

Z Frýdku je Bernard Žár. Proto svůj
zapírá národ.

– Bernard Žor.

Má rád svoji ženu, má rád svoje děti,
do kostela chodí a neděle svěťí,
k dobrému vede, vede svůj kmen,
dbá, aby prokletých páriů řečí
dům nebyl znesvěcen,
jí aby nemluvil krom pacholka tvor,
tak to poroučí
Bernard Žor.

Z Frýdku je Bernard Žár. Proto svou
zapírá matku.

– Bernard Žor.

Když hosty do domu k hostině si pozve,
ven z domu s matkou! Ráda se ozve
prokletých páriů řečí
nemluví, neumí lepších řeč lidí,
do krve Bernard Žor za ní se stydí:
či věčně žít bude, či věčně znět bude
prokletých páriů řeč
v domě na rynku, kde ctností je sbor,
a kde je pánem
Bernard Žor?

Bernard Žár

Z Frýdku je Bernard Žár. Proto svůj
zapírá národ.

– Bernard Žor.

Má rád svoji ženu, má rád svoje děti,
do kostela chodí a neděle svěťí,
k dobrému vede, vede svůj kmen,
dbá, aby prokletých páriů řečí
dům nebyl znesvěcen,
jí aby nemluvil krom pacholka tvor,
tak to poroučí
Bernard Žor.

Z Frýdku je Bernard Žár. Proto svou
zapírá matku.

– Bernard Žor.

Když hosty do domu k hostině si pozve,
ven z domu s matkou! Ráda se ozve
prokletých páriů řečí
nemluví, neumí lepších řeč lidí,
do krve Bernard Žor za ní se stydí:
či věčně žít bude, či věčně znět bude
prokletých páriů řeč
v domě na rynku, kde ctností je sbor,
a kde je pánem
Bernard Žor?

Setkání (úryvek)

Na rameni lankasterku
za kloboučkem sivé pero,
v srdci lesa borového
tak mne potkal markýz Gero.

Polské kněze dal do fary,
českou školu poněmčil mi.
Odpočinul, drahou pušku
mezi dva jilmy.

Prokletý vrah mojí mluvy!
(Ale horskou rád má dcerku.)
Dvacet kroků stál ode mne,
doma nechám lankasterku.

Setkání (úryvek)

Na rameni lankasterku
za kloboučkem sivé pero,
v srdci lesa borového
tak mne potkal markýz Gero.

Polské kněze dal do fary,
českou školu poněmčil mi.
Odpočinul, drahou pušku
mezi dva jilmy.

Prokletý vrah mojí mluvy!
(Ale horskou rád má dcerku.)
Dvacet kroků stál ode mne,
doma nechám lankasterku.



Téma národ. menšin v básních P. Bezručě

A Odpovězte písemně na následující otázky:

1. Jaká práva byla upřena lidem, o kterých mluví Bezruč ve svých básních?
2. Jak nazýváme tato práva souhrnně?
3. Jaké důsledky může mít omezení národních práv pro danou menšinu? Jaké pocity to může vyvolávat?
4. Napadají vás nějaké případy, kdy jsou dnes v ČR v rozporu se zákonem porušována práva národnostních menšin? Jak by se situace dala zlepšit?

03. Téma menšin ve volbách

Cíl hodiny	Studenti si uvědomí stereotypy spojené s menšinami a dokážou uvést příklady, jakým způsobem je politické strany využívají v předvolebních kampaních. Umí odlišit kampaň zaměřenou na emoce voličů od kampaně racionální. Dokáží formulovat argumenty, proč jít, či nejít k volbám.
Harmonogram	<u>1. vyučovací hodina</u> 5 min – Úvod 30 min – Práce s fotografiemi 10 min – Diskuse <u>2. vyučovací hodina</u> (nejlépe následující) 20 min – Tvorba plakátu 15 min – Volby 10 min – Závěrečná reflexe
Metody a formy	Práce ve skupině, diskuse
Materiály a pomůcky	Prezentace, počítač, projektor, vytištěné ukázky volebních kampaní, tabule nebo flipchart, materiál na tvorbu plakátů
Přílohy	Powerpointová prezentace

Zdroje

<<http://www.volby.cz>>

<<http://demagog.cz>>

<<http://www.estat.cz>>

Webové stránky českých politických stran: <<http://www.ods.cz>>, <<http://www.cssd.cz>>, <<http://www.kscm.cz>>, <<http://www.dsss.cz>>, <<http://www.anobudelip.cz/cs>> apod.



Popis hodin

1. hodina

Úvod

Učitel se nejprve ptá studentů na níže uvedené otázky. Studenti odpovídají zvednutím ruky (ANO = ruka nahoře, NE = ruka dole, částečný souhlas = pokrčená ruka). Učitel v této fázi pouze zjišťuje stav ve třídě, názory studentů nijak nekoriguje.

Chystáte se jít k volbám?

Bavíte se o volbách se svými kamarády?

Bavíte se o volbách se svou rodinou?

Víte, koho budete v příštích volbách volit (nebo koho byste volili)?

Označili byste sami sebe za rasisty?

Označili byste někoho ve svém okolí za rasistu?

Vadí vám některá menšina?

Znáte osobně příslušníka nějaké menšiny?

Máte negativní zkušenost s příslušníkem nějaké menšiny?

Máte pozitivní zkušenost s příslušníkem nějaké menšiny?

Cítili jste někdy, že je s vámi jednáno odlišně, protože jste byli v dané chvíli v menšině?

Práce s fotografiemi

Pomocí powerpointové prezentace učitel se studenty diskutuje o stereotypch, které se ve společnosti objevují v souvislosti s romskou menšinou (viz níže Komentář pro učitele k prezentaci, snímky 2–13).

Diskuse

Závěrečnou diskusi k volebním kampaním může učitel podněcovat otázkami:

Jak na vás jednotlivé ukázky působí?

Která ukázka na vás nejvíce zapůsobila? Proč?

Jaký je mezi jednotlivými ukázkami rozdíl?

Proč strany volí dané fotografie a slogany?

Co by se v kampaních mělo správně objevovat?

Jaké prvky byste použili vy při přípravě kampaně?

Je obraz menšin v kampaních spíše negativní nebo pozitivní? Proč?

2. hodina

Kampaň

Studenti se rozdělí do skupin alespoň po třech lidech a učitel dá každé skupině čistý papír. Úkolem je vytvořit plakát, který za použití tématu menšin přitáhne co nejvíce voličů. Studenti se mohou rozhodnout, zda vytvoří plakát existující politické strany nebo smyšlené strany, jejíž program si sami určí. Dále by se měli rozhodnout, jestli jim půjde čistě o přitáhnutí voličů, nebo o nestereotypní prezentaci menšin. Na závěr každá skupina předvede svůj plakát, popíše jej ostatním a vysvětlí svá rozhodnutí ve výše uvedených otázkách.

Volby

Učitel požádá studenty, aby vymysleli co nejvíce důvodů, proč lidé nechodí k volbám, a zapisuje je na tabuli. Poté se zeptá studentů, který z uvedených důvodů jim připadá nejméně smysluplný, a požádá je, aby jej vyvrátili. Například: „Představte si, že sedíte v kavárně s kamarádem a on vám řekne, že nejde volit, protože ho politika nezajímá. Co mu na to řeknete?“ Pokud se podaří důvod vyvrátit, učitel jej z tabule škrtně. Takto učitel pokračuje, dokud na tabuli nezbydou pouze důvody, které studentům připadají správné, nebo dokud se nevyškrtají všechny. Učitel může studenty také doplňovat nebo je navádět otázkami.

Obvyklé důvody voličské neúčasti a protiargumenty:

„Jeden hlas nic nezmuže.“

Může se stát, že o výsledku voleb rozhodne velmi malý hlasový rozdíl. Např. senátní volby 2006 – Petr Pithart zvítězil nad oponentkou o 24 hlasů; senátní volby 2010 – Petr Bratský zvítězil nad oponentem o 70 hlasů; volby do poslanecké sněmovny 2013 v Karlovarském kraji – ČSSD zvítězila nad ANO o 28 hlasů. Pokud by si to řeklo více lidí, mohou volby

dopadnout úplně jinak. (Některé strany mají velmi stabilní počet voličů a jejich procentuální zisk je ovlivněn hlavně počtem voličů ostatních stran.)

Volební model (viz snímky 14–17 v prezentaci) znázorňuje, jak se změní výsledky voleb, pokud se jeden člověk rozhodne jít volit. Pokud volit nepůjde, získá strana A 90 %, strana B 3,5 %, strana C 5 % a strana D 1,5 %. Jestliže však jeden volič navíc zvolí stranu B, změní se poměr tak, že strana C nezíská 5 % a nedostane se tím pádem do poslanecké sněmovny a strana D nezíská 1,5 % a nezíská tím pádem finanční podporu za získané hlasy.

„Strana, kterou jsem si vybral, se stejně do parlamentu nedostane.“

K vyvrácení tohoto tvrzení lze znovu použít volební model. Je patrné, že i když se strana B nedostala do poslanecké sněmovny, volba této strany podstatně ovlivnila celkové výsledky. Politická strana, která ve volbách do Poslanecké sněmovny získá alespoň 1,5 % hlasů, dostane státní příspěvek ve výši 100 Kč za každý hlas.

„Všechny strany jsou stejné.“

Často se může zdát, že v politickém úsilí o moc a následném nakládání s ní se chovají všechny strany stejně – bez ohledu na to, zda samy sebe označují za pravicové, levicové či středové. Přesto stojí za to pročíst před volbami jednotlivé politické programy a rozhodnout se například podle priorit, které jsou mi blízké (sociální politika, solidarita, podpora podnikání, evropská integrace, podpora vzdělávání apod.). Není rovněž pravdou, že by nebylo možné ovlivnit vnitřní uspořádání strany a vyhnout se volbě stranických vůdců, kteří pro mě mohou být nedůvěryhodní – je zde možnost udělit až čtyři preferenční hlasy!

„Není koho volit.“

Ve volbách do Poslanecké sněmovny v roce 2013 kandidovalo celkem 24 politických seskupení a celkem 5 923 kandidátů.

Každý samozřejmě nenajde politickou stranu, se kterou by se stoprocentně ztotožnil. Nicméně je jisté, že některé z kandidujících stran se do poslanecké sněmovny dostanou, a proto může volič alespoň zvolit tu, která je mu nejbližší. Volič, jehož názor nereprezentuje žádná politická strana, má možnost založit svou vlastní.

„Výsledky předchozích voleb byly zklamáním.“

Z voleb byvá mnoho lidí zklamáno, ale pokud znovu nepůjdou volit, jen tím zvyšují pravděpodobnost, že budou zklamáni znovu.

„V době voleb jsem v cizině nebo v jiném městě.“

Při dlouhodobém pobytu se volič může nechat zapsat do seznamu voličů příslušného zastupitelského úřadu v dané zemi. Při krátkodobém pobytu v cizině nebo při pobytu v jiné části ČR, než je voličův volební obvod, může volič volit na základě voličského průkazu, který si snadno osobně vyžádá na příslušném obecním úřadě nebo včas zaslano jednoduchou písemnou žádostí s ověřeným podpisem (ověření podpisu lze provést např. na Czech Pointu). Pak není potřeba nikam jezdit.

„K volbám nemohu kvůli nemoci.“

Volič může požádat, aby jej volební komise navštívila s mobilní urnou a umožnila mu volit doma nebo v nemocnici. Požádat o tuto službu je v krajním případě možno i v den voleb. Každá volební místnost je ze zákona právě pro takové případy vybavena přenosnou urnou.

„Politika mě nezajímá.“

Volby ovlivňují budoucí směřování země a jsou také jedním z podstatných předpokladů demokratického právního státu. Výsledky voleb se proto dotýkají každého člověka.

Závěr

Učitel požádá studenty, aby si během následujících 2 minut rozmysleli a zapsali jednu věc, která pro ně byla v uplynulých dvou lekcích nová nebo která je zaujala. Následně vyzve několik zájemců, aby nahlas přečetli, co si napsali. Případně může učitel několik studentů náhodně vybrat.

Komentář pro učitele k prezentaci „Téma menšin ve volbách“

Snímek 1

TÉMA MENŠIN VE VOLBÁCH

Snímek 2

Učitel promítne fotografii romské rodiny a ptá se studentů, co se jim při pohledu na ni vybaví. Odpovědi zapisuje na tabuli. Pokud získá málo odpovědí, může se zeptat, co by se mohlo vybavit lidem obecně. Může se také ptát na konkrétní otázky:

Co asi dělají rodiče?

Co asi dělají děti?

Kde rodina asi bydlí?

Co si o nich myslí sousedé?

Vadilo by vám vedle této rodiny bydlet?

Chtěli byste vedle této rodiny bydlet?

Mezi odpověďmi studentů se může objevit například: Romové nepracují, žijí ze sociálních dávek, vysávají stát. Děti nechodí do školy. Dělají hluk a nepořádek, ničí prostředí kolem sebe. Kradou (je u nich vyšší kriminalita). Čerpají výhody, které „ostatní“ nemají. Jsou bezdůvodně zvýhodňováni, společnost se zdráhá kritiky z obavy z nařčení z rasismu.

Učitel požádá studenty, aby z názorů na tabuli vybrali ty, které považují za stereotypy. Poté se společně pokusí pojem stereotyp definovat.

(„Stereotyp je ustálený způsob výběrového vnímání a hodnocení osob často zatížený zkreslením, chybami a předsudky.“)

Učitel následně uvádí některá tvrzení na pravou míru: Například neexistuje zvláštní statistika kriminality Romů, přesto existuje stereotypní představa, že kriminalita u Romů je vyšší než u jiných lidí.

Snímek 3

Dalším příkladem stereotypního vnímání romské menšiny je nadprůměrné čerpání sociálních dávek v nezaměstnanosti. Na grafu českého státního rozpočtu učitel ukazuje, jak malá část je určena na výdaje na dávky státní sociální podpory a poukáže tak na nepravdivost toho stereotypu. (Kruh fialové barvy s popiskem „Dávky státní sociální podpory“ přiřazený ke kruhu „Ministerstvo práce a sociálních věcí“).

Snímky 4–13

Učitel postupně promítá ukázky volebních kampaní a u každé ukázky vyzve studenty, aby odpověděli na tyto otázky:

Jaké je hlavní sdělení této ukázky?

Jaké fotografie a grafické prvky byly zvoleny? Proč?

Na jakou skupinu obyvatel je kampaň cílena?

Snímek 14

Učitel vysvětlí, že i jediný hlas ovlivnit výsledky voleb. Snímek ukazuje modelové výsledky voleb v nichž hlasovalo 1000 voličů.

Snímek 15

V tomto grafu jsou hlasy převedeny na procenta. Učitel upozorní studenty na to, že jedna ze stran získala právě 5% hlasů, což je hranice pro vstup stran do parlamentu. Další ze stran získala právě 1,5% hlasů, což je hranice pro získání finanční podpory za získané hlasy.

Snímek 16

Tento graf ukazuje rozložení hlasů, pokud půjde volit o jednoho voliče více, než v prvním případě.

Snímek 17

Na tomto snímku vidíme, že ve druhém případě sice přibyl pouze jediný hlas, avšak strana extrémně levicová již nedosáhne na minimální hranici pro vstup do parlamentu a rovněž strana extrémně pravicová již nezíská potřebný počet hlasů pro získání finanční podpory.

Modelové situace tedy ukazují, že i mezi tisícovkou hlasů může mít jediný hlas zásadní význam.

04. Právo etnických menšin na vzdělání

Cíl hodiny	Studenti pochopí význam a důležitost vzdělání jako jednoho ze základních lidských práv; seznámí se s nerovnostmi v přístupu ke vzdělání, které v České republice stále přetrvávají; poznají vybrané dokumenty, ve kterých je zakotveno obecné právo na vzdělání i právo na vzdělání menšin.
Harmonogram	4 minuty – Úvodní rozbor videa 12 minut – Samostatná práce 7 minut – Výklad s prezentací 19 minut – Čtení s předvídáním a diskuse 3 minuty – Závěrečné shrnutí
Metody a formy	Interpretace videa, čtení s předvídáním, výklad za pomoci powerpointové prezentace, samostatná práce, diskuse
Materiály a pomůcky	Počítač s připojením k internetu, projektor, powerpointová prezentace, pracovní list
Přílohy	Powerpointová prezentace Příběh Sabriny, str. 30 Pracovní list, str. 31

Zdroje

Ondráčková, J.: *Co je Úmluva o právech dítěte*. Praha: Český helsinský výbor, 2001.

Právo na vzdělání. Dostupné z: <www.lidskaprava.cz/ucitel/pravo-na-vzdelani>

26. *Právo na vzdělání*. Dostupné z: <<http://www.youtube.com>>

Rozsudek velkého senátu Soudu ze dne 13. listopadu 2007 ve věci č. 57325/00 – D. H. a ostatní proti České republice. Dostupné z: <<http://portal.justice.cz>>

Nedokončený úkol. Romští žáci v České republice čelí překážkám ve vzdělávání. Dostupné z: <<http://www.amnesty.cz/soubor-319>>

MŠMT představilo plán opatření k výkonu rozsudku D. H. proti ČR. Dostupné z: <<http://www.msmt.cz>>

Před lety úspěšně žalovali Česko, teď mladí Romové marně hledají práci. Dostupné z: <<http://zpravy.idnes.cz>>

Lidská práva a vzdělání. Dostupné z: <<http://www.respektneboli.eu>>

Čtení s předvídáním. Dostupné z: <<http://www.respektneboli.eu>>

Všeobecná deklarace lidských práv. Dostupné z: <<http://www.lidskaprava.cz>>

Listina základních práv a svobod. Dostupné z: <<http://www.psp.cz>>

Úmluva o právech dítěte. Dostupné z: <<http://www.osn.cz/dokumenty-osn/>>



Popis hodiny

Úvodní rozbor videa

Učitel spustí powerpointovou prezentaci a uvede téma hodiny. (viz Komentář pro učitele k powerpointové prezentaci). Poté studentům promítne video a společně s nimi rozebere jeho sdělení. Může položit například tyto otázky:

*Co jste viděli na videu? Kdo v něm vystupuje?
Proč autoři video natočili?
Proč mají dívky rozdílné názory na školu?*

Samostatná práce

Učitel vyzve studenty, aby bez ohledu na zdánlivou banalitu otázek napsali na papír alespoň:

- > 5 důvodů, proč je vzdělání důležité a co nám může dát,
- > 5 důvodů, proč vzdělání důležité není a co nám může vzít.

Akceptovatelné jsou kladné i záporné návrhy, záleží na nápadech studentů. Na práci dostanou pět minut a pak je učitel vyzve, aby své návrhy představili. Zapisuje návrhy na tabuli a následně celou práci stručně shrne a nadnese otázku:

Patří právo na vzdělání mezi základní lidská práva?

Výklad s prezentací

Pomocí powerpointové prezentace učitel seznámí studenty s některými základními fakty, která se vztahují k problematice práva na vzdělání. Od obecných informací se dostane k problému vzdělávání etnických menšin.

Čtení s předvídáním a diskuse

Učitel studentům rozdá pracovní listy a vysvětlí pravidla čtení s předvídáním: Přečte vždy nahlas kus textu, který líčí skutečný příběh romské školačky Sabriny, sepsaný sdružením Amnesty International v roce 2009. V určitém místě se zastaví a zeptá se studentů na pokračování příběhu otázkou, která je uvedena také v jejich pracovním listu. Studenti zapíšou do pracovního

listu svou verzi pokračování a několik z nich ji představí ostatním, učitel může nejčastější odpovědi zapsat na tabuli. Poté bude pokračovat ve čtení příběhu, čímž na danou otázku odpoví, a studenti si do pracovního listu stručně zapíšou skutečnou verzi pokračování. Pak učitel položí další otázku.

> Viz přílohu „Sabrinin příběh“.

Po přečtení textu učitel se studenty o příběhu diskutuje, může položit například tyto otázky:

*Jaké pocity ve vás příběh vyvolal?
Znáte nějaký podobný případ?
Které výhody vzdělání byly Sabrině odepřeny?*

Závěrečné shrnutí

Učitel společně se studenty shrne nejdůležitější fakta hodiny. Zdůrazní vybrané dokumenty, ve kterých je zakotveno obecné právo na vzdělání i právo na vzdělání menšin. Poukáže na to, že i ve vyspělé společnosti existují problémy se zajištěním skutečně rovného práva na vzdělání.

Komentář pro učitele k prezentaci „Právo etnických menšin na vzdělání“

Následující tabulka by měla sloužit jako zdroj vysvětlujících, případně doplňujících informací k prezentaci. Zdroje, ze kterých byly informace získány, jsou uvedeny níže.

Snímek 1	PRÁVO NA VZDĚLÁNÍ A NEROVNOSTI V PŘÍSTUPU KE VZDĚLÁNÍ ETNICKÝCH MENŠIN <ul style="list-style-type: none">> Vzdělanost patří mezi základní hodnoty moderní společnosti, která je na ní do značné míry postavena. V současnosti máme mnohem větší šanci získat dobré vzdělání, než kdykoliv dříve v lidských dějinách. V souvislosti s rozvojem lidských práv se právo na vzdělání stalo jedním z těch nejdůležitějších, neboť výrazně ovlivňuje kvalitu života nejen samotného jedince, ale také celé společnosti – jak v přítomnosti, tak v budoucnosti.
Snímek 2	<u>Právo na vzdělání</u> <ul style="list-style-type: none">> Odkaz na úvodní video: <http://www.youtube.com/watch?v=tZqnazj7cLs>
Snímek 3	<u>5 důvodů pro a proti vzdělání – úkol</u> <ul style="list-style-type: none">> Příklady důvodů pro: Lidé, kterým se dostalo vzdělání, jsou méně ohroženi nezaměstnaností, přispívají aktivně na tvorbu národních důchodů, vydělávají víc peněz, podporují demokratické principy, akceptují kulturní odlišnosti apod.
Snímek 4	<u>Ve kterých dokumentech je právo na vzdělání zakotveno?</u> <ul style="list-style-type: none">> Právo na vzdělání je zakotveno v ústavách drtivé většiny států a ve všech komplexních lidskoprávních listinách. Neznámější je pravděpodobně <i>Všeobecná deklarace lidských práv</i> (článek 26), přijatá na Valném shromáždění OSN již v roce 1948. Jedná se o právně nezávazný dokument, který však podnítl vznik dalších mezinárodních úmluv.
Snímek 5	<u>Dokumenty ustanovující právo na vzdělání:</u> <ul style="list-style-type: none">> <i>Všeobecná deklarace lidských práv</i> (článek 26)> <i>Úmluva o právech dítěte</i> (1989)> <i>Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod</i> (1950)> <i>Listina základních lidských práv Evropské unie</i> (2009)> Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., <i>Listina základních práv a svobod</i>, ve znění ústavního zákona č. 162/1998 Sb.> Zákon č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)> <i>Africká charta práv člověka a národa</i> (1981)> <i>Meziamerická demokratická charta</i> (1969)
Snímek 6	<u>Všeobecná deklarace lidských práv, čl. 26</u> <ol style="list-style-type: none">1) Každý má právo na vzdělání. Vzdělání nechť je bezplatné, alespoň v počátcích a základních stupních. Základní vzdělání má být povinné. Technické a odborné vzdělání budiž obecně přístupné a rovněž vyšší vzdělání má být stejně přístupné všem podle schopností.

- 2) Vzdělání má směřovat k plnému rozvoji lidské osobnosti a k posílení úcty k lidským právům a základním svobodám. Má pomáhat ke vzájemnému porozumění, snášenlivosti a přátelství mezi všemi národy a skupinami rasovými a náboženskými, jakož i k rozvoji činnosti Organizace spojených národů pro zachování míru.
- 3) Rodiče mají přednostní právo volit druh vzdělání pro své děti.

Snímek 7

Právo na vzdělání etnických menšin

- > Listina základních práv a svobod, čl. 3
- > LZPS přímo uvádí, že „každý má právo na vzdělání“, a nikoho tedy nelze ze vzdělávacího procesu vyloučit pouze na základě charakteristik, které zakládají důvod k možné diskriminaci – např. rasy, barvy pleti, náboženství, postižení, pohlaví, sociálního statusu, politického přesvědčení, příslušnosti k národnostní nebo etnické menšině atd.
- > Tato ustanovení zároveň brání právo na vzdělávání etnických menšin, které mají zákonem dané (a také omezené) právo na vzdělávání ve vlastním jazyce.
- > V ČR je toto právo, zakotvené v LZPS, konkretizováno v § 14 „školského zákona“, který vzdělávání v jazyce národnostní menšiny podmiňuje několika skutečnostmi. Nejpodstatnější z nich se týká počtu žáků: třídu mateřské školy lze zřídit s minimálním počtem 8 žáků, třídu základní školy od 10 a střední školy od 12 žáků. Není-li naplněn předepsaný početní stav, záleží na řediteli a zřizovateli školy, zda do ŠVP zahrne předměty nebo jejich části v dvojjazyčné formě.
- > Mohlo by se tedy zdát, že v České republice, kde jsou práva etnických menšin legislativně zakotvena, nebude s jejich aplikováním potíží, zvláště pokud situaci srovnáme se zeměmi „třetího“ světa. Bohužel to tak úplně není, a i zde se setkáváme s případy, kdy jsou práva některých skupin osob porušována, ač třeba nikoliv plánovitě.
- > Z hlediska našeho tématu je nejvíce ohrožena hlavně jedna etnická skupina obyvatel ČR – Romové. Žáci romského původu jsou totiž oproti většině žáků podstatně častěji umisťováni do základních škol praktických (hovorově označovaných jako „zvláštní školy“), a to mnohdy zcela zbytečně. (Podle výzkumu Veřejného ochránce práv z roku 2012 tvoří Romové cca 32% žáků praktických škol.)
- > Jedním z mediálně známějších případů je kauza D. H. a ostatní z roku 2007, která je zpracována v podobě příběhu Sabriny. Evropský soud pro lidská práva, který kauzu řešil, označil umisťování romských žáků do praktických škol bez pádného odůvodnění za nepřímou diskriminaci. Česká republika se následně zavázala ke změně mechanismů, které k tomuto diskriminačnímu stavu vedly.

Text k aktivitě čtení s předvídáním „Sabrinin příběh“

(učitel čte) Sabrina zahájila školní docházku v roce 1998, kdy jí bylo šest let. Škola, do níž nastoupila, byla v té době smíšenou školou, kterou navštěvovaly romské i neromské děti. Podle matky prý nebylo se Sabrinou zacházeno stejně jako s ostatními dětmi. Učitelka prý...

(učitel se ptá) ***Jak se podle vás chovala učitelka k Sabrině?***

...Učitelka prý dívku nikdy nezapojovala do třídních aktivit a nekladla jí žádné otázky.

Jak na tuto situaci Sabrina reagovala?

...Sabrina tedy sedávala v lavici stranou od kolektivu a neúčastnila se výuky jako ostatní děti. Matce bylo brzy sděleno...

Co myslíte, že škola Sabrinině matce sdělila?

...Matce bylo brzy sděleno, že dítě musí přestoupit do zvláštní školy pro děti s „lehkým mentálním postižením“. Sabrina však nikdy nepodstoupila žádné testy, které by stanovily, že se nemůže vzdělávat na běžné škole. Matka pak na základě doporučení školy zajistila přestup Sabrinu i její sestry Denisy na zvláštní školu. Podle matky nepodstoupila ani Denisa žádné testy. Uvedla také, že jejím dcerám se na zvláštní škole líbilo více než na běžné, ve třídě bylo méně dětí a učitelé se jim více věnovali. Když Sabrina v patnácti letech zvláštní školu dokončila...

Kam podle vás mohla Sabrina směřovat dál?

...Když Sabrina v patnácti letech zvláštní školu dokončila, teoreticky mohla pokračovat ve vzdělávání na střední škole. Omezené znalosti, získané na zvláštní škole, však tuto možnost prakticky vylučovaly. Zbývalo tedy pouze odborné učiliště. V době setkání se zástupci Amnesty International v roce 2009 se již Sabrina učila v oboru pekař. Obává se však...

Čeho se podle vás Sabrina obává?

...Sabrina se obává, že se jí nepodaří sehnat práci. Domnívá se totiž, že není mnoho pekáren, které by zaměstnaly Romku. Sabrinina matka říká: „Přála bych si, aby mé děti měly lepší vzdělání (...). Přála jsem si, aby měly lepší život než já, a aby nemusely být závislé na sociálních dávkách. Ale i když moje dcera získá výuční list, stejně ji nikdo nezaměstná.“

Jak se mohla Sabrina, nebo někdo z jejího okolí, proti tomuto systému ohradit? Myslíte, že to udělala?

Sabrina a ještě dalších 17 romských dětí vznesly prostřednictvím svých zákonných zástupců k českému soudu žalobu proti jejich neoprávněnému a diskriminujícímu umístění do zvláštních škol pro žáky s mentálním postižením. Tento soud žalobu zamítl, ale žalobci se odvolali k Evropskému soudu pro lidská práva. Evropský soud rozhodl, že statistické údaje předložené žalobci doložily tendenci umisťovat žáky romského původu do zvláštních škol. Rozhodl také, že psychologické testy, které školská poradenská zařízení v inkriminované době používala, byly vytvořeny pro většinovou populaci, tudíž nebraly odpovídajícím způsobem v úvahu kulturní a jazykové odlišnosti testovaných dětí, což s sebou neslo riziko, že při jejich vyhodnocení mohlo docházet ke zkreslení vůči Romům. Soud dospěl k závěru, že vzdělávací opatření na základních školách neposkytovala romským dětem záruky, které by braly v úvahu jejich speciální potřeby, vyplývající z jejich znevýhodněné pozice. Ve výsledku byly romské děti umisťovány do zvláštních škol a dostávaly vzdělání, které jejich problémy spíše dále prohlubovalo. Těmito způsoby došlo k nepřímé diskriminaci, v tom smyslu, že zdánlivě neutrální způsoby hodnocení vzdělávacích potřeb měly na romské žáky diskriminační dopad.



Právo etnických menšin na vzdělání

A Poslechněte si příběh Sabriny, který vám po kouscích přečte učitel. V průběhu se vás bude ptát, jak si myslíte, že příběh pokračuje. Zapište svůj návrh do prvního sloupce a když vás vyučující vyzve, přečtete svou odpověď nahlas. Učitel pak přečte další úryvek příběhu, který na otázku odpovídá. Zapište si stručně do druhého sloupce, jak příběh skutečně pokračoval, a odpovězte na další otázku.

	Moje předpověď a zdůvodnění	Jak příběh skutečně pokračuje
1) Jak se učitelka k Sabrině chovala?		
2) Jak na tuto situaci Sabrina reagovala?		
3) Co škola sdělila Sabrině matce?		
4) Kam mohla Sabrina směřovat dál?		
5) Čeho se Sabrina obávala?		
6) Jak se mohla Sabrina, nebo někdo z jejího okolí, proti tomuto systému ohradit? Udělala to?		

05. Předsudky vůči rasovým menšinám

Cíl hodiny	Studenti diskutují na téma rasové diskriminace; odliší stereotypy ve vnímání rasových menšin od skutečnosti; rozeznají konkrétní příklad předsudku ve vztahu k rasovým menšinám; vysvětlí pojmy předsudek, stereotyp, rasismus a rasová diskriminace.
Harmonogram	7 minut – Úvodní aktivity 10 minut – Práce ve skupinách s pracovním listem 13 minut – Presentace a diskuse 10 minut – Tvorba antidiskriminačního zákona 5 minut – Shrnutí
Metody a formy	Skupinová práce, prezentace, diskuse
Materiály a pomůcky	Pracovní list, případně počítač s připojením na internet, projektor
Přílohy	Pracovní list, str. 37

Zdroje

Rasismus

Doll test. Video dostupné z: <<http://www.youtube.com>>

Která panenka je zlá a ošklivá? Experiment poukazuje na kořeny rasismu.
Dostupné z: <<http://sociopress.cz>>

Rasa, rasismus, rasová diskriminace, předsudek. In: Linhart, J., Vodáková, A., Klener, P. (eds.): *Velký sociologický slovník*. Praha: Karolinum, 1996.

Stereotyp. Dostupné z: <<http://www.czechkid.cz/si1230.html>>

Xenofobie. In: Linhart, J. a kol.: *Slovník cizích slov pro nové století: základní měnové jednotky, abecední seznam chemických prvků, jazykovědné pojmy*. Litvínov: Dialog, 2002.

Listina základních práv a svobod. Dostupné z: <<http://www.psp.cz>>

Porušování lidských práv. Dostupné z: <<http://www.amnesty.cz/pripady>>

Negroidní rasa. Dostupné z: <<http://cs.wikipedia.org>>

Romani people. Dostupné z: <<http://en.wikipedia.org>>

Demografie Romů. Dostupné z: <<http://www.demografie.info>>

Arabs. Dostupné z: <<http://en.wikipedia.org>>

Regionální geografie Asie. Dostupné z: <<http://geography.upol.cz>>

Míra kriminality

Nečas, C.: *Romové v České republice včera a dnes*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2002.

Prison Inmates at Midyear 2008 – Statistical Tables
Dostupné z: <<http://www.bjs.gov>>

Ševčík, R.: *Vliv preventivních opatření Policie České republiky na kriminalitu mládeže v rámci územního odboru Prostějov*. Diplomová práce. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta, Ústav pedagogiky a sociálních studií Olomouc, 2012. Dostupné z: <<http://theses.cz>>

Náboženství

Kaštánková, M., Balážová, J: *Náboženství Romů*. Dostupné z: <<http://romove.radio.cz/cz/clanek/18147>>

Mapa světových náboženství. Dostupné z: *Náboženství ve světě*
<<http://cs.wikipedia.org>>



Popis hodiny

Úvodní aktivity

Následuje popis dvou krátkých aktivit na uvedení studentů do tématu. Učitel může do hodiny zařadit obě nebo si vybrat jednu z nich.

Výměna míst

Studenti sedí na židlích v kruhu, jeden stojí uprostřed. Stojící dává ostatním povel, který vždy začíná slovy: „Místa si vymění ti z vás, kteří...“ Jedna židle chybí, uprostřed tedy po výměně vždy zůstane někdo, kdo ostatním opět dává pokyn. Učitel se hry účastní také. Měl by zaujmout místo stojícího uprostřed alespoň pětkrát, aby mohl dát následující povely:

Místa si vymění ti z vás, kteří...

...si myslí, že by si lidé měli být rovni.

...si myslí, že si jsou lidé opravdu rovni.

...jsou hrdí na svůj původ / na to, že jsou Češi.

...by chtěli být někým jiným.

...by chtěli být černochem / Vietnamcem / apod.

Doll Test

Učitel pustí na ukázkou část videozáznamu tzv. Doll Testu (přístupné na YouTube pod názvem Doll Test). Následně vysvětlí kontext experimentu (viz Fakta pro učitele) a pak se studenty diskutuje. Může se například ptát:

Proč se děti v experimentu rozhodly právě takto?

Čím by mohlo být jejich rozhodnutí ovlivněno?

Jak by bylo možné jejich přesvědčení upravit?

Práce ve skupinách s pracovním listem

Učitel rozdělí studenty do pěti skupin. Každá dostane pracovní list s neutrálním obrázkem vesnice a seznamem otázek. Učitel pak každé skupině zadá jiného „typického obyvatele vesnice“ z těchto možností: Rom, Černocho, Arab, Asiat, Američan. Studenti mají za úkol ve skupině vyplnit pracovní list a diskutovat o názorech, které zastávají o vesnici na obrázku při představě, že v ní žijí převážně příslušníci dané skupiny obyvatel. Obrázek vesnice je

shodný pro všechny skupiny, přesto ji budou studenti pravděpodobně líčit jinak. Cílem je takto poukázat na stereotypní představy, které si tvoříme při pouhém slovním označení určité rasové či etnické menšiny.

Prezentace a diskuze

Studenti prezentují své odpovědi na otázky z pracovního listu. Učitel se ptá, podle čeho své odpovědi volili, na základě čeho vznikly jejich názory atp. Pracuje se zavedenými stereotypy a předsudky, vhodnými dotazy vyvolává ve třídě diskusi a snaží se nabourávat stereotypní vnímání studentů (např. Asiat = příslušník mongoloidní rasy). V diskusi by kromě stereotypů a předsudků měly zaznít také pojmy diskriminace a rasismus.

Tvorba antidiskriminačního zákona

Studenti ve skupinách mají za úkol napsat znění krátkého zákona, který by ochraňoval práva rasových menšin a zabraňoval projevům rasismu. Studenti mají navíc uvést alespoň dvě ustanovení, která by chránila ta práva a svobody menšin, jejichž porušování je podle jejich názoru v současnosti nejzávažnější. Návrhy zákonů si poté skupiny vzájemně představí a okomentují.

Shrnutí

Učitel na závěr shrne informace, které v hodině zazněly a upozorní studenty, že je třeba přistupovat kriticky k informacím i ke svým vlastním postojům, zejména pokud jde o téma rasových, etnických a národnostních menšin.

Fakta pro učitele

Doll Test

Tzv. Clarkův panenkový experiment (The Clark Doll Test) provedl poprvé Dr. Kenneth Clark s manželkou Mamie v rámci její magisterské práce v roce 1939. Afroamerickým dětem ve věku šesti až devíti let byly předloženy dvě panenky, které se lišily barvou pleti a vlasů.

Děti měly ukázat na jednu z panenek podle následujících pokynů:

Ukaž mi panenku, která...

1. ...se ti nejvíc líbí nebo se kterou by sis chtěl/-a hrát.
2. ...je hezká.
3. ...je ošklivá.
4. ...vypadá jako bělošské dítě.
5. ...vypadá jako černošské dítě.
6. ...vypadá jako Negr [pejorativní označení].
7. ...vypadá jako ty.

Výsledky ukazují, že černošské děti si jako panenku, se kterou by si chtěly hrát raději, častěji vyberou tu s bílou pletí (63%). Bílé panenky byly hodnoceny jako hezké, zatímco hodnocení ošklivá si častěji odnesla panenka hnědá. Když měly děti vybrat, která panenka vypadá jako ony, celých 44 % afroamerických dětí zvolilo panenku s bílou pletí. Některé děti odmítly odpovědět nebo se dokonce rozplakaly. Studie se zúčastnilo 300 dětí z různých částí USA. Podle předpokladů děti pocházející ze segregovaných škol častěji projevovaly problém s identitou a připodobňovaly se k bílé panence. Experiment je chápán jako důkaz stigmatizace dětí v důsledku rasové segregace (nejen) ve vzdělávacím systému. Děti jsou již v nízkém věku vystavovány silným stereotypům.

Pojmy

Rasa – populace lišící se somatickými i dalšími biologickými rysy, zejm. barvou kůže, vlasů a očí, tvarem nosu, rtů, víček, hlavy a obličeje, výškou, proporcemi a členěním těla, popř. dalšími tělesnými znaky; rozlišujeme tři základní rasy – europoidní, mongoloidní a negroidní

Rasismus – nepřátelský postoj vůči příslušníkům jiné rasy

Rasová diskriminace – omezování práv z důvodu příslušnosti k odlišné rase

Stereotyp – jednotvárný, ustálený, navyklý vzorec chování a myšlení; stereotyp může být i pozitivní, vzniká na základě zjednodušení, přehánění nebo překroucení pravdy

Předsudek – zvláštní druh stereotypu; negativní postoj vůči určité skupině lidí, který má ospravedlnit a posílit jejich diskriminaci, a to na základě jejich skupinového členství a nikoliv osobních vlastností; zobecnění, podle něhož určitá kategorie lidí má kvalitu nižší než my sami, přičemž tento názor je brán za daný bez dalšího přezkušování

Xenofobie – odpor, nepřátelství, strach, nedůvěra ke všemu cizímu

Dokumenty upravující práva menšin

- > Všeobecná deklarace lidských práv – čl. 7
- > Mezinárodní úmluva o odstranění všech forem rasové diskriminace
- > Mezinárodní pakt o občanských a politických právech – čl. 26



Předsudky vůči rasovým menšinám



A Představte si, že typickým obyvatelem této vesnice je a odpovězte na následující otázky.

1. Popište obyvatele této vesnice – jakou mají postavu, pleť, oči, vlasy, jak se oblékají, jak se chovají...
2. Jak si vesnici představujete? Je v ní čisto, pořádek, klid nebo hluk a nepořádek?
3. Jaké je nejčastější povolání místních obyvatel?
4. Mají obyvatelé této vesnice nějaké náboženské vyznání? Jaké?
5. Jaký je průměrný počet dětí v rodině?
6. Je podle vás ve vesnici bezpečno?
7. Líbilo by se vám ve vesnici bydlet, nebo by vám to vadilo? Proč?

06. Práva sexuálních menšin v ČR

Cíl hodiny	Studenti dokáží vysvětlit zkratku LGBT; orientují se ve vztahu práva České republiky k sexuálním menšinám; umí vlastními slovy vysvětlit rozdíly mezi registrovaným partnerstvím a manželstvím a vědí, kterých sexuálních menšin se registrované partnerství týká.
Harmonogram	5 minut – Aktivizační video 5 minut – Otázky a práce ve dvojicích 25 minut – Odpovědi a výklad (řízená diskuse) 10 minut – Závěrečné shrnutí (Bonusová aktivita: písemná úvaha)
Metody a formy	Aktivizační video – brainstorming, práce ve dvojicích, řízená diskuse, výklad, (písemná reflexe)
Materiály a pomůcky	Počítač, projektor, powerpointová prezentace
Přílohy	Lístky s otázkami, str. 46

Zdroje

Mach, P.: *Registrace partnerství: pokrok, nebo nezodpovědné riziko?* Praha: CEP – Centrum pro ekonomiku a politiku, 2006.

Beňová, K. et al.: *Analýza situace lesbické, gay, bisexuální a transgender menšiny v ČR*. Praha: Úřad vlády ČR, 2007.

Bobek, M., ed., Boučková, P., ed., Kühn, Z., ed.: *Rovnost a diskriminace*. Praha: C. H. Beck, 2007.

Gender Studies Praha: Když miluješ, není co řešit. Nebo jo? Video dostupné z: <www.youtube.com>

Sloboda, Z.: *Rozmanitostí proti šikaně. Metodická příručka k filmům s LGBT tematikou*. In: Praha a Olomouc 2010. Dostupné z: <<http://lgbt.poradna-prava.cz/>>

Murhová, K.: *Vývoj právní úpravy postavení homosexuálů*. In: Diplomová práce, Brno: Masarykova univerzita, 2010. Dostupné z: <<https://is.muni.cz>>

Dlouhá, P.: *Registrované partnerství a majetek: přehled pro gaye a lesbičky*. Dostupné z: <www.penize.cz>

Zákony ČR, Občanský zákoník, Část 1, Hlava II, Díl 2, § 29. Dostupné z: <<http://zakony.centrum.cz/obcansky-zakonik-novy>>

Prague Pride. <<http://www.praguepride.cz/>>

Hnutí pro život. <<http://www.prolife.cz/>>

Mladí křesťanští demokraté. <<http://www.mladikd.cz/>>

Vláda České republiky, Výbor pro sexuální menšiny. Dostupné z: <<http://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/>>



Popis hodiny

Aktivizační video

Na úvod hodiny učitel bez vysvětlování pustí z YouTube video „Když miluješ, není co řešit. Nebo jo?“ a následně se ptá studentů:

Čím vás video zaujalo?

Jak byste popsali to, co jste viděli?

Bylo něco jinak, než jste čekali?

Co zde bylo představené jako norma?

Pokud to nezazní v odpovědích studentů, učitel doplní komentář k video: Video zachycuje „otočení normality“. Žijeme ve společnosti, která se označuje za heteronormativní, to znamená, že heterosexuality je považována za „normální“ a je očekávána. V tomto videu byla za normu považována homosexualita.

Otázky a práce ve dvojicích

Studenti se rozdělí do dvojic (nebo trojic, podle počtu) a učitel jim rozdá nastříhané lístky s otázkami. Úkolem je zamyslet se nad odpověďmi a stručně si je zapsat.

Odpovědi a výklad (řízená diskuse)

Učitel postupně žádá jednu dvojici po druhé, aby přečetla svou otázku a uvedla odpověď. Otázky zároveň postupně promítá v powerpointové prezentaci. Pokud si studenti s odpovědí nevědí rady, učitel s nimi téma prodiskutuje a pomůže najít odpověď. Pracuje přitom s celou třídou najednou.

1. Co znamená zkratka LGBT? Vysvětlete pojem „coming-out“.

LGBT – lesby, gayové, bisexuální lidé a transgender – označení běžně užívané v angličtině jako zkratka pro tyto minoritní skupiny spojené řadou společných problémů – sexuální menšiny

Coming out – veřejné přihlášení se k homosexuální, bisexuální či transgender identitě; může mít různou intenzitu (to

znamená, že někteří jedinci toto veřejné přihlášení prožívají velmi intenzivně a významně ovlivní jejich soukromý (citový) a veřejný život, jiní jedinci při coming-outu nepociťují žádné významné změny).

2. Co znamenají pojmy bisexualita, homosexualita a transsexualita?

Bisexualita – citová a sexuální přitažlivost k oběma pohlavím

Transsexualita – pocit trvalé příslušnosti k opačnému pohlaví než je pohlaví biologické, který je provázen úsilím o tělesnou a právní změnu pohlaví.

3. Upravuje zákon bisexuální orientaci? Pokud ano, jak?

Práva lidí s bisexuální orientací zákon nijak neupravuje.

4. Občanský zákoník ČR přímo vymezuje změnu pohlaví. Jaké právní důsledky tato změna přináší?

Důsledky změny pohlaví jsou v Občanském zákoníku uvedeny v paragrafu 29 a to následujícím způsobem:

- 1) Změna pohlaví člověka nastává chirurgickým zákrokem při současném znemožnění reprodukční funkce a přeměně pohlavních orgánů. Má se za to, že dnem změny pohlaví je den uvedený v potvrzení vydaném poskytovatelem zdravotních služeb.
- 2) Změna pohlaví nemá vliv na osobní stav člověka, ani na jeho osobní a majetkové poměry; manželství nebo registrované partnerství však zaniká. O povinnostech a právech muže a ženy, jejichž manželství zaniklo, ke společnému dítěti a o jejich

majetkových povinnostech a právech v době po zániku manželství platí obdobně ustanovení o povinnostech a právech rozvedených manželů ke společnému dítěti a o jejich majetkových povinnostech a právech v době po rozvodu; soud rozhodne, a to i bez návrhu, jak bude každý z rodičů napříště o společné dítě pečovat.

5. Co je to Gay Pride? Jaký význam má tato akce pro společnost?

Gay Pride (známé též jako LGBT Pride, Queer Pride, Pride Parade, Christopher Street Day, česky přehlídky či průvody gay hrdosti) jsou průvody oslavující gay, lesbickou, bisexuální a transgender kulturu. Tyto akce též slouží jako demonstrace za práva neheterosexuálních menšin, jako je např. registrované partnerství, stejnopohlavní manželství či ochrana před homofobním násilím.

Řada takových událostí se ve světě koná každoročně a mnoho z nich probíhá v červnu jako připomínka tzv. Stonewallských nepokojů (1969), prvotního impulsu k novodobému hnutí za práva LGBT lidí. V ČR se tyto akce konají od roku 2008 a to pod názvem Queer Parade, Queer Pride Parade nebo Prague Pride. První velký pochod LGBT menšin v Praze se konal v roce 2011 a každoročně se v srpnu opakuje. Tématem v roce 2014 byl „coming-out“.

Gay Pride má v ČR své odpůrce, například Hnutí pro život nebo Mladé křesťanské demokraty – skupiny, které zdůrazňují tradiční chápání rodiny. Odpůrci Gay Pride se najdou i mezi příslušníky LGBT komunity, kteří považují takto okázalou prezentaci za zavádějící. Gay Pride podle nich představuje komunitu v extrémní pozici a tím na ni vrhá negativní světlo.

6. Jaký je hlavní rozdíl mezi manželstvím a registrovaným partnerstvím?

Manželství mohou uzavřít pouze osoby rozdílného pohlaví na rozdíl od registrovaného partnerství, které

mohou uzavřít pouze osoby stejného pohlaví.

7. Jaké jsou podmínky pro uzavření registrovaného partnerství v ČR?

Registrované partnerství mohou uzavřít:

- > dvě osoby stejného pohlaví starší 18ti let
- > alespoň jeden z páru je občanem ČR, který nemá trvajícím manželství nebo partnerství
- > osoby způsobilé k právním úkonům, které nejsou v příbuzenské linii

8. Kdy vstoupil v platnost zákon o registrovaném partnerství?

Odhadněte, kolik párů ročně se v ČR zaregistruje.

Zákon o registrovaném partnerství platí v ČR od roku 2006 (Zákon č. 115/ 2006). Každý rok se zaregistruje průměrně 200 párů.

9. Kde jsou oficiálně vedeni registrovaní partneři?

Registrovaní partneři jsou vedeni na příslušném matričním úřadě (Obecní úřady nebo úřady městských částí v Praze).

10. Jak funguje rodičovská odpovědnost u registrovaných partnerů?

Podle zákona existence partnerství není překážkou výkonu rodičovské zodpovědnosti partnera vůči jeho dítěti ani překážkou svěření jeho dítěte do jeho výchovy. Partner, který je rodičem, je povinen zajistit vývoj dítěte a důsledně chránit jeho zájmy při použití přiměřených výchovných prostředků, tak aby nebyla dotčena důstojnost dítěte a ohroženo jeho zdraví a tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj.

11. Jak se odlišuje právní úprava o společném jmění v registrovaném partnerství a v manželství?

Společné jmění registrovaným partnerům nevzniká. Zatímco v případě manželství

platí, že všechno, co po svatbě nabudete nebo pořídíte, náleží rovným dílem oběma, v případě registrovaného partnerství žádné společné jmění partnerů nevzniká.

Cokoli si po uzavření registrovaného partnerství koupíte nebo jinak získáte, bude nadále výlučným vlastnictvím každého z vás. Případně se můžete dohodnout na spoluvlastnictví – zde pak platí běžná ustanovení podle občanského zákoníku (§ 1115).

12. Může si registrovaný partner osvojit (adoptovat) dítě druhého registrovaného partnera?

Pokud jeden z partnerů pečuje o dítě a oba partneři žijí ve společné domácnosti, podílí se na výchově dítěte i druhý partner; povinnosti týkající se ochrany vývoje a výchovy dítěte se vztahují i na tohoto partnera (§ 13 zákona o registrovaném partnerství). Osvojení neboli adopce však zákon neumožňuje. Momentálně se vede o možnosti adopce registrovanými partnery debata.

13. V čem se může lišit dědictví registrovaných partnerů od partnerů v manželství?

Dědictví je jedna z oblastí, ve které český právní řád přistupuje k registrovaným partnerům stejně jako k manželům. Pro manžely, manželky, registrované partnery i partnerky platí úplně stejná pravidla. K tomu, abyste mohli po svém registrovaném partnerovi nebo partnerce dědit, není třeba sepsat závěť – dědíte totiž ze zákona. (Což samozřejmě nevyklučuje možnost závěť sepsat.) Stejně jako manželé hned v první dědické skupině, společně s dětmi zemřelého partnera. Majetek se mezi vás dělí rovným dílem – pokud má tedy váš registrovaný partner dvě děti, případně vám třetina jeho majetku. Stejně jako manželé ale nemůžete dědit v první skupině sami. Tedy pokud zemřelý nemá potomky, budete dědit ve druhé dědické skupině společně s jeho rodiči a lidmi, kteří se zemřelou osobou žili minimálně jeden

rok ve společné domácnosti a „pečovali o ni nebo na ni byli odkázáni výživou“. Minimálně polovina dědictví však v takovém případě musí připadnout registrovanému partnerovi či partnerce. Pokud v této skupině další dědic není, připadne vám jako registrovanému partnerovi celé dědictví.

14. Mají registrovaní partneři stejná práva na informace o zdravotním stavu jako manželé? Proč tomu tak je?

Poměrně zásadní změnou po vstupu do registrovaného partnerství je, že si ušetříte možné nepříjemnosti v nemocnici – vzniká vám jednoznačné právo dostat od lékařů informace o zdravotním stavu partnera. V tomto případě zákonodárce umožnili práva manželů a partnerů postavit na roveň. Informace o zdravotním stavu jsou považovány za citlivé informace a právě sdílení citlivých informací může být považováno za doklad blízkosti ve vztahu. Nicméně manžel/-ka, stejně jako registrovaný partner/-ka může svým prohlášením kohokoli z práva na informace o svém zdravotním stavu vyloučit.

Závěrečné shrnutí

Učitel položí všem studentům poslední otázku a vyzve několik z nich k odpovědi:

Jak byste vlastními slovy definovali pojem sexuální menšina?

Následně stručně shrne hlavní poznatky z hodiny:

- > Zákon neupravuje bisexuální orientaci.
- > Po změně pohlaví jedinec zůstává plně právně způsobilým. Z pohledu práva může například uzavřít sňatek a adoptovat dítě. Na rozdíl od registrovaného homosexuálního páru má v tomto ohledu výhodu.
- > Registrované partnerství je možné uzavřít v České republice od roku 2006, upravuje ho zákon č. 115/2006.
- > Registrovaným partnerům nevzniká společné jmění. Nemohou si společně

- osvojit dítě. Pokud má jeden z partnerů (nebo oba) potomky z předchozího vztahu, druhý partner je povinen podílet se na jejich výchově. Je to tedy hlavně právem zachycený „morální“ požadavek.
- > Dědictví je jedna z mála oblastí registrovaného partnerství, kde se právní úprava neliší od manželství.

Bonusová aktivita: písemná úvaha

Učitel vyzve studenty k písemné reflexi hodiny a rozdá jim papír s následujícími otázkami:

Co jste se dnes dozvěděli nového?

Co považujete za hlavní problém sexuálních menšin v ČR?

Studenti mohou použít své zápisky z hodiny. Text následně odevzdají učiteli, který ho podle svého uvážení ohodnotí.

Fakta pro učitele

Slovníček pojmů

Bisexualita

citová a sexuální přitažlivost k oběma pohlavím

Butch lesba

lesbická žena převážně s maskulinními projevy, někdy se muže jednat o projev transgender identity

Coming out

veřejné přihlášení se k homosexuální, bisexuální či transgender identitě; může mít různou intenzitu

Cross-dressing

oblékání do oděvu příslušejícímu opačnému pohlaví než je biologické pohlaví jedince; může být projevem transvestitismu, transgender identity nebo transsexuality

Gay

v současnosti převažující označení pro homosexuálního muže, které bylo převzato z angličtiny, v češtině i v originále začalo být užíváno pro absenci urážlivých konotací; jako přídatné jméno zastupuje slovo homosexuální a týká se tedy i lesbických žen (tento smysl je však v češtině opomíjen)

LGB

lesby, gayové, bisexuálové – souhrnná zkratka označující lidi s menšinovou sexuální orientací

LGBT

lesby, gayové, bisexuální lidé a translidé – označení běžně užívané v angličtině jako zkratka pro tyto minoritní skupiny

Gender

psychologické a sociální charakteristiky připisované jednotlivým pohlavím, někdy se rozlišuje genderová role a genderová identita, v některých kulturách existují více než dva gendery

Genderová identita

pocit příslušnosti k některému pohlaví či pocit pohlavní neurčitosti; může, ale nemusí být spojena s tradičními genderovými rolami

Homofobie

souhrnné označení pro nepřátelské postoje k homosexuálním lidem, obvykle se nejedná o fobii ve smyslu duševní poruchy

Homosexualita

sexuální přitažlivost k osobám stejného pohlaví, termín je používán od druhé poloviny 19. století

Intersexualita

výskyt biologických znaků obou pohlaví u jednoho jedince

Lesba

homosexuální žena, termín vytlačuje ve společnosti stále dosti rozšířené slovo lesbička, které je neodůvodněnou zdobnělinou

Queer identita

označení pro jedince, kteří nechtějí být přiřazováni k jednoznačnému genderu či sexuální orientaci; v současnosti se slovo „queer“ často používá souhrnně pro označení příslušníků různých sexuálních menšin

Sexuální orientace

obvykle trvalý pocit emocionální a sexuální přitažlivosti k některému pohlaví či v některých případech k pohlavím oběma

Transgender

výrazné překračování hranic genderové role; někdy se používá jako nadřazený pojem i k transsexualitě; zatímco jindy jde o pojem paralelní, označující lidi, kteří žijí v opačné či netypické genderové roli, ale neusilují o změnu pohlaví

Transsexualita

pocit trvalé příslušnosti k opačnému pohlaví než je pohlaví biologické, který je provázen úsilím o fyzickou a právní změnu pohlaví

Transvestitismus

převlékání se do oděvu opačného pohlaví bez snahy žít v této roli trvaleji

Zdroj: Beňová, K. et al.: *Analýza situace lesbické, gay, bisexuální a transgender menšiny* v ČR. Praha: Úřad vlády ČR, 2007. s. 58–59.

1. Co znamená zkratka LGBT? Vysvětlete pojem „coming-out“.

2. Co znamenají pojmy bisexualita, homosexualita a transexualita?

3. Upravuje zákon bisexuální orientaci? Pokud ano, jak?

4. Občanský zákoník ČR přímo vymezuje změnu pohlaví. Jaké právní důsledky tato změna přináší?

5. Co je to Gay-Pride? Jaký má tato akce význam pro společnost?

6. Jaký je rozdíl mezi manželstvím a registrovaným partnerstvím?

7. Jaké jsou podmínky pro uzavření registrovaného partnerství?

8. Kdy vstoupil v platnost zákon o registrovaném partnerství? Odhadněte, kolik páru ročně se v ČR zaregistruje.

9. Kde jsou oficiálně vedeni registrovaní partneři?

10. Jak funguje rodičovská odpovědnost u registrovaných partnerů?

11. Jak se odlišuje právní úprava o společném jmění v registrovaném partnerství a v manželství?

12. Může si registrovaný partner osvojit (adoptovat) dítě druhého registrovaného partnera?

13. V čem se může lišit dědictví registrovaných partnerů od partnerů v manželství?

14. Mají registrovaní partneři stejná práva na informace o zdravotním stavu jako manželé? Proč tomu tak je?

07. Diskriminace na základě sexuální orientace

Cíl hodiny Studenti se seznámí s problematikou odlišných sexuálních orientací a významem souvisejících pojmů (gay, lesba, bisexuál, transgender); dozví se, kam se mohou obrátit, když se setkají s diskriminací; porovnájí práva homosexuálů v evropských zemích a ve světě; diskutují najdou argumenty pro a proti adoptování dětí homosexuálními páry.

Harmonogram 15 minut – Výklad s prezentací
10 minut – Samostatná práce s mapou
10 minut – Práce s textem ve dvojici
10 minut – Diskuse ve skupině

Metody a formy výuky Výklad, pracovní list, samostatná práce s mapou, práce s textem, diskuse ve dvojicích, diskuse ve třídě

Materiály a pomůcky Počítač, projektor, powerpointová prezentace, pracovní list

Přílohy Pracovní list, str. 53
Powerpointová prezentace

Zdroje

Práva a povinnosti registrovaných partnerů. <www.pravnilinka.cz>

Postoje veřejnosti k právům homosexuálů. <<http://cvvm.soc.cas.cz>>

Průvodce diskriminační problematikou. <www.lidskaprava.cz>

Interaktivní mapy k právům homosexuálů. <www.lidskaprava.cz>

Adopce homosexuálů. <www.masarykovydebaty.cz>

Mánert, O.: *Ugandský magazín otiskl seznam gayů, aktivisté věští hon na čarodějnice.* Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/uganda-a-seznam-homosexualu-dps-zahranicni.aspx?c=A140225_162020_zahranicni_ert>

Trachtová, Z.: *I vy budete v Soči vítáni, uklidňuje Putin nazlobené homosexuály.* Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/homosexualove-jsou-na-olympiade-vitani-slibil-putin-pcu-zahranicni.aspx?c=A131029_164838_zahranicni_zt>



Popis hodiny

Výklad s prezentací

Učitel rozdá nakopírovaný pracovní list, do kterého si budou studenti v průběhu hodiny zapisovat informace z výkladu a výsledky samostatné práce s mapou a textem. Následuje výklad pomocí snímků 1–8 powerpointové prezentace (viz Komentář pro učitele). Učitel vysvětlí základní pojmy, představí instituce, které se zastávají diskriminovaných osob, probere symboliku, která se váže k hnutí LGBT, udělá historický exkurz k diskriminující praxi označování homosexuálů v nacistických koncentračních táborech, zmíní známé osobnosti žijící v ČR i v zahraničí, kteří se hlásí k homosexuální orientaci a uvede právní souvislosti registrovaného partnerství osob stejného pohlaví v ČR.

Samostatná práce s mapou

Studenti dostanou do dvojice školní zeměpisný atlas. Jejich úkolem je vyhledat názvy států podle slepých map (snímky 9–11 v powerpointové prezentaci) a odpovědět na související otázky v pracovním listě.

Práce s textem ve dvojici

Učitel rozdá studentům nakopírované články tak, aby ve dvojici měli vždy dva různé texty. Nejprve si každý přečte svůj text, pak sdělí jeho obsah spolužákovi a následně studenti spolu porovnají právní úpravu homosexuality v Ugandě a v Rusku popsanou v člancích. Učitel na závěr připomene, že přístupy k právní úpravě homosexuality se v různých částech světa velmi liší a kriminalizace homosexuálů bohužel stále leckde není výjimečným jevem. Například v Československu byl homosexuální styk trestným činem ještě v polovině 20. století.

Diskuse ve skupině

Na základě snímku 12 v powerpointové prezentaci učitel otevře diskusi na téma adopce dětí homosexuálními páry. Uvede, jak se změnil názor většinové společnosti mezi lety 2005 a 2013 (počet těch, kdo homosexuálům

přiznávají právo na adopci dětí, vzrostl z 19% na 34%) a vyzve studenty, aby zkusili tuto změnu veřejného mínění zdůvodnit. Pak studenty požádá, aby zmínili důvody pro a proti adopci dětí homosexuálními páry. Nakonec jim nechá pár minut, aby vyjádřili vlastní názor na tuto otázku a zapsali ho do pracovního listu. K závěrečné diskusi je však možné využít celé řady dalších námětů a koncipovat hodinu jinak. Zde je nabídka možných dalších otázek:

Znáte osobně někoho s odlišnou sexuální orientací? Myslíte, že u nás (v ČR) panují předsudky vůči homosexualitě?

Odvážili byste se sami ke coming-outu, kdybyste zjistili, že jste homosexuálně orientovaní?

Podporujete registrované partnerství? Nemělo by být nahrazeno klasickým manželstvím?

Jaký je váš názor na Prague Pride a podobné akce světového rázu?

Na závěr hodiny učitel shrne a spolu s studenty zopakuje nejdůležitější termíny, informace a výsledky diskuse. Pakliže v odpovědích na diskutované otázky ve třídě nepanovala shoda, není se čemu divit, shoda nepanuje ani v právní úpravě jednotlivých států. Pokud by se třída ke společnému názoru propracovala, je vhodné upozornit právě na to, že s ohledem na uvedené informace, se leckde jedná o kontroverzní téma.

Komentář pro učitele k prezentaci „Diskriminace na základě sexuální orientace“

Snímek 1

DISKRIMINACE NA ZÁKLADĚ SEXUÁLNÍ ORIENTACE

Snímek 2

V mnoha částech světa jsou lidé s odlišnou sexuální orientací (jinou, než má většina) vystaveni diskriminaci, která sahá od urážek až po vraždy. V řadě zemí je homosexualita stále ještě trestným činem, a v některých se dokonce trestá smrtí. Mnoho lidí stále považuje homosexualitu za nemoc, psychickou poruchu, nebo za něco nepřirozeného. Obecně se odpor či nenávisť k lidem s odlišnou sexuální orientací, a k jejich životnímu stylu či kultuře, označuje jako *homofobie*.

Odlišnou sexuální orientaci lidé chápou různě. Zde je několik základních definic souvisejících pojmů:

- > **Bisexuál** – člověk, kterého přitahují osoby stejného i opačného pohlaví.
- > **Homosexuál** – člověk, kterého přitahují pouze osoby stejného pohlaví.
- > **Gay** – výraz používaný k označení homosexuálních mužů. V některých kruzích se ale vztahuje i na homosexuální ženy.
- > **Lesba** – výraz označující homosexuální ženy.
- > **Transgender** (translidé) – osoby, které mají jinou pohlavní identitu (gender), než by odpovídalo jejich biologickému pohlaví. Mluvíme o „mužích v ženském těle“ nebo naopak.
- > **LGBT** – zkratka označující lesby, gaye, bisexuály a translidé – tj. všechny s odlišnou sexuální orientací. Udává se, že tato skupina tvoří 2–10% světové populace, nejpravděpodobněji 4–6%. Není však možné sestavit reprezentativní vzorek populace a realizovat objektivní výzkum.
- > **Heterosexuál** – člověk, kterého přitahují pouze osoby opačného pohlaví.

Život LGBT osob v Evropě může být snadný (zejména ve velkých městech západní Evropy, kde mají příslušníci této menšiny vlastní bary, kluby a organizace), ale i hodně komplikovaný (v malých západoevropských městech a v mnoha oblastech střední Evropy, kde se názory na homosexualitu mění jen velmi pomalu), nebo dokonce nebezpečný (v některých východoevropských zemích – např. v Bulharsku, Rumunsku, Albánii – kde jsou pronásledováni majoritní společnostmi, policií i diskriminačními zákony (z pohledu práva ČR).

Mladí LGBT lidé se ale často dostávají do konfliktu i s vlastní rodinou a přáteli, když jim svou sexuální orientaci oznámí. Strach z toho, že budou svými blízkými zavrženi, jim často brání udělat tzv. coming out (odhalení vlastní identity). To vede k životu ve stálém stresu a depresi, která může dojít až k sebevraždě.

Snímek 3

V České republice je diskriminace na základě sexuální orientace zakázána zákonem. Pokud budete mít pocit, že jste vy nebo někdo jiný nějakým způsobem diskriminováni, můžete se obrátit na tyto instituce:

Speciální nevládní organizace – zabývají se diskriminační problematikou a nabízejí i bezplatné právní poradenství; doporučí, jak dále postupovat a kam se případně obrátit.

Například:

- > Český helsinský výbor
- > Poradna pro občanství, občanská a lidská práva
- > Asociace občanských poraden
- > Liga lidských práv

Veřejný ochránce práv – ombudsman. Slovo „ombudsman“ pochází ze skandinávského „ombud“, což znamená velvyslanec, zplnomocněnec nebo posel. Vžilo se pro označení osoby, která se zabývá stížnostmi vznášenými určitou skupinou, vystupuje ve jménu této skupiny a snaží se zlepšit podmínky jejích jednotlivých členů i skupiny jako celku. Ombudsman je nezávislý, nestraničný činitel nebo odborný znalec, který se stará o to, aby ministerstva a jiné orgány plnily své legislativní povinnosti, a navrhuje různá zlepšení.

Pokud není možné podnět podaný poškozeným – diskriminovaným – vyřešit mimosoudní dohodou, řeší jej soudy.

Evropský soud pro lidská práva (ESLP) se sídlem ve Štrasburku: mezinárodní strážce dodržování lidských práv a svobod (s působností pro Evropu). V určitých případech se občané České republiky mohou odvolat i k tomuto soudu. Avšak vždy až poté, co svůj případ nechali projednat soudy českými, s jejichž rozhodnutím nejsou spokojeni.

V Čechách byl řešen například spor, kdy se na místo maséra hlásil muž, který přiznal homosexuální orientaci. Přes předběžný příslib nakonec přijat nebyl a soud rozhodl, že sexuální orientace není důvodem k nepřijetí kandidáta a žalované straně nařídil omluvit se a vyplatit žalujícímu částku ve výši 70 000 Kč.

ESLP dále řešil případ související se změnou pohlaví. Žalobce nastoupil do vzdělávací instituce a po roce informoval o svém záměru operativně změnit pohlaví – tedy stát se ženou. Okamžitá výpověď pro nadbytečnost byla shledána jako zastírající skutečný důvod výpovědi, tj. změnu pohlaví, a byla posouzena jako jasná diskriminace.

Snímek 4

Přestože LGBT hnutí zastřešuje zájmy pouze minima světové populace, jedná se o poměrně významný společenský fenomén. Zejména v USA a západní Evropě existuje řada institucí a organizací hájících zájmy homosexuálů, kteří se zároveň sdružují v nejrůznějších klubech a na vlastních webových stránkách, kde mohou sdílet například své zkušenosti s diskriminací nebo se vzájemně seznamovat. Mezinárodním symbolem homosexuálů je duhová vlajka, která se používá od 70. let 20. století.

Snímek 5

Duhové vlajce jako symbolu homosexuálů předcházely různobarevné trojúhelníky, který zavedli nacisté za druhé světové války. Označovali tak homosexuály vězněné a perzekvované v koncentračních táborech za porušení tehdejšího zákona zakazujícího homosexuální styk. Podle hrubých odhadů takto nacistický režim v letech 1933–44 odsoudil a pronásledoval přes 60 000 lidí. Označování vězňů v nacistických koncentračních táborech ať už podle sexuální orientace, náboženského vyznání, etnického původu nebo dalších kategorií, je exemplárním příkladem diskriminace a neospravedlnitelného škatulkování lidí.

Snímek 6	K homosexualitě se otevřeně hlásí celá řada známých osobností – v ČR například sportovkyně Martina Navrátilová, zpěvák Pavel Vítek, zpěvačka Aneta Langerová nebo režisér Zdeněk Troška.
Snímek 7	Ze zahraničních celebrit můžeme zmínit Eltona Johna, Cynthii Nixon, Jodie Foster, Jima Parsonse, Neila Patricka Harrise, Freddieho Mercuryho. Homosexuály byli také Oscar Wilde, Paul Verlaine, Petr Iljič Čajkovskij nebo Hans Christian Andersen.
Snímek 8	<p>Registrované partnerství je úředně nebo jinak zaznamenané partnerství dvou spolu žijících osob – vztah podobný manželství. Soužití dvojic stejného pohlaví upravuje v ČR od 1. 7. 2006 Zákon o registrovaném partnerství, který dává gay a lesbickým párům právní jistotu v českém právním řádu.</p> <p>Registrované partnerství se od manželství liší nejen pohlavím osob ve svazku:</p> <ul style="list-style-type: none"> > partner nemá nárok na vdovský či vdovecký důchod, > partneři nemají společné jmění, > partneři nemohou užívat společné (ani zdvojené) příjmení, > partner nemá nárok na žádné státní příspěvky či úlevy z titulu příslušnosti svého partnera k vojenské službě, policii nebo BIS (pokud např. voják z povolání zemře, jeho manželka má nárok na odškodnění, registrovaný partner nikoliv), > registrované partnerství se také nebere v úvahu při udělování povolení k pobytu cizincům (na rozdíl od manželství), > registrovaní partneři (jako pár) nemohou osvojit dítě, > v některých oblastech, např. dědictví, mají registrovaní partneři obdobné postavení jako manželé.
Snímek 9	Mapa Evropy a uzákonění registrovaného partnerství / manželství v jednotlivých státech.
Snímek 10	Mapa světa a postoj jednotlivých států k homosexuálnímu pohlavnímu styku.
Snímek 11	Mapa Evropy a možnost adopce registrovanými partnery v jednotlivých státech.
Snímek 12	<p>Podle průzkumu Centra pro výzkum veřejného mínění z roku 2013 podporuje adopci dětí homosexuály 37% Čechů. V roce 2005 to bylo jen 19%.</p> <p>Nejčastější argumenty PRO:</p> <ul style="list-style-type: none"> > Homosexuální rodiče jsou pro dítě lepší alternativa, než dětský domov. Dětské domovy jsou přeplněné. > Rodiče stejného pohlaví jsou schopni poskytnout dítěti plnohodnotnou rodičovskou lásku a citové zázemí. > Podle sexuologů homosexualita neovlivňuje sexualitu dítěte. Fungující homosexuální rodina je lepší než například konfliktní neúplná rodina. <p>Nejčastější argumenty PROTI:</p> <ul style="list-style-type: none"> > Destabilizace tradiční rodiny. > Děti „odkukají“ homosexualitu od rodičů. > Z psychologického hlediska potřebuje dítě rodiče obou pohlaví. > Dětem z homosexuálních rodin se budou posmívat spolužáci. > V našem kulturně-geografickém prostředí není normální, aby dítě vychovali dva muži nebo dvě ženy.



Diskriminace na zákl. sexuální orientace

A Co znamenají tyto pojmy?

Heterosexualita:

Homosexualita:

Bisexualita:

Gay:

Lesba:

Translidi:

Homofobie:

Coming out:

B Kam se můžete obrátit, pokud máte pocit, že jste vy nebo někdo jiný diskriminován na základě sexuální orientace?

C Znáte symbol homosexuálního hnutí? Od kdy se používá? Který symbol mu předcházel a kdo s ním přišel?

D Napište jména alespoň pěti osobností, které svou homosexuální orientaci veřejně deklarovali:

E Registrované partnerství bylo v ČR uzákoněno v roce Napište alespoň tři body, kterými se liší od manželství.

F Kde v Evropě mohou homosexuálové uzavírat manželství? (min. 3 státy)

G Jak se k homosexuálním svazkům staví v zemích, které sousedí s ČR?

H Kde na světě se homosexuální styk trestá smrtí? (min. 3 státy)

I Ve kterých evropských zemích mohou homosexuálové adoptovat děti? Ve kterých zemích je možné osvojit si dítě registrovaného partnera?

J Podle posledního průzkumu veřejného mínění (2013) je pro adopci dětí homosexuály cca .. % obyvatel ČR.

Argumenty PRO:

Argumenty PROTI:

Váš názor:

K Jaká právní úprava homosexuality v poslední době začala platit v Ugandě a v Rusku? Srovnajte, jaký dopad mají dané zákony na každodenní život homosexuálů v obou zemích. (Pište na zadní stranu listu.)

Ugandský magazín otiskl seznam gayů, aktivisté věští hon na čarodějnice

iDnes.cz / 25. února 2014

Oldřich Mánert

Nejprodávanější ugandský deník pouhý den po schválení kontroverzního zákona proti homosexualitě zveřejnil seznam 200 prominentních ugandských gayů a lesbiček. Aktivisté varují, že článek může spustit doslova hon na čarodějnice. Některé světové velmoci mezitím oznámily, že Ugandě přeruší finanční pomoc.

Už v pondělí si vysloužil ugandský prezident Yoweri Museveni mezinárodní kritiku za podepsání kontroverzního zákona proti homosexualitě. Nyní se pozornost bojovníků za práva homosexuálů zaměřila na hlavní článek místního deníku Red Pepper.

Na titulní straně nejprodávanějšího plátku totiž stojí titulek „Odhalení!“ následovaný seznamem dvou set více či méně veřejně známých lidí, kteří jsou homosexuálové, píše server britské televizní stanice BBC.

Někteří z těch, kteří skončili na seznamu, svou sexuální orientaci netají již mnoho let. Najdou se však i taková jména, která se k homosexuální komunitě dosud veřejně nepřihlásila. Mezi nimi je například známá hiphopová hvězda nebo katolický kněz. Aktivisté varují, že neuvážené zveřejnění seznamu může spustit lavinu útoků. „Mediální hon na čarodějnice je zpět,“ napsala na sociální síť Twitter Jacqueline Kashaová, prominentní ugandská lesbická aktivistka, která se také objevila na seznamu. Kahaová naráží na případ homosexuálního aktivisty Davida Katoa, který byl zabit v roce 2011. Násilný útok měl vyprovokovat seznam homosexuálů zveřejněný dnes již neexistující ugandskou mutací magazínu Rolling Stone. Ta mimo jiné volala i po popravách lidí s menšinou sexuální orientací.

Homosexualita je v afrických zemích většinou tabuizována a ve 37 z nich, včetně Ugandy, je ilegální. Jen málo Afričanů se otevřeně ke své homosexualitě hlásí. Obávají se uvěznění, násilí nebo ztráty zaměstnání.

V pondělí podepsaný zákon trestá homosexualitu, její projevy a propagaci „za přitěžujících okolností“ až doživotním vězením. Trestné je i to, když homosexuální chování někdo nenahlásí.

Aktivisté, kteří bojují za práva gayů, se teď bojí vycházet. „Ani jsem dneska nešel do práce. Jsem zamčený u sebe doma,“ říká jeden z nich. „Nevím, co se teď stane. Telefonuji si s ostatními aktivisty. A je to to samé, všichni jsou zamčení u sebe doma.“

Homosexualita se dá podle ugandských politiků, kteří zákon prosazovali, jednoduše vyléčit. „Homosexualita je



Foto: Igor AP

Magazín Red Pepper otiskl seznam 200 prominentních ugandských homosexuálů.

špatné chování, které by nemělo být v naší společnosti dovolené,“ myslí si poslanec David Bahati.

Schválením zákona se však Uganda může dostat do velkých ekonomických problémů. Chod země totiž nezanedbatelnou měrou zajišťují i příspěvky ze zahraničí. V pondělí v noci americký ministr zahraničí John Kerry prohlásil, že podepsání zákona „je tragickým dnem pro Ugandu a pro všechny, kterým nejsou lhotejná lidská práva“.

„V tuto chvíli (...) přezkoumáváme naše vztahy s ugandskou vládou. Chceme se ujistit, že všechny rozměry naší spolupráce, včetně programů pomoci a antidiskriminační politika, odráží naše hodnoty,“ uvedl Kerry v tiskovém prohlášení. Uganda tak může kvůli schválení jediného zákona přijít o desítky milionů dolarů. Až dosud totiž Spojené státy poskytly tomuto východoafrickému státu pomoc v hodnotě 240 milionů dolarů (4,8 miliardy korun).

V podobném duchu se vyjádřila i švédská ministryně pro rozvojovou pomoc Hillevi Engstromová. Ta uvedla, že plánovaná pomoc Ugandě ve výši 10,8 milionu dolarů (asi 216 milionů korun) bude zrušena. Dánsko se pak rozhodlo svou pomoc přeměrovat výhradně na nevládní organizace.

(Článek je převzatý v plném původním znění ze serveru iDnes.cz.)

I vy budete v Soči vítáni, uklidňuje Putin nazlobené homosexuály

iDnes.cz / 29. října 2013
Zdeňka Trachtová

Ruský prezident Vladimir Putin slíbil, že na zimních olympijských hrách v Soči budou vítáni všichni sportovci i diváci bez ohledu na sexuální orientaci. Chce tak uklidnit vlnu nevole, kterou mezi sportovci před časem vyvolal homofobní zákon.

Putin se k homosexuálům na olympiádě vyjádřil v pondělí, když vítal předsedu Mezinárodního olympijského výboru (MOV) Thomase Bacha ve svém letním sídle, píše CNN. Jeho rezidence se nachází právě v Soči, černomořské rekreační oblasti, kde se příští rok v únoru budou konat olympijské hry. „Organizátoři her, sportovci i fanoušci budou dělat vše pro to, aby se zde všichni účastníci her i hosté cítili příjemně, bez ohledu na národnost, rasu nebo sexuální orientaci,“ slíbil Putin sportovním představitelům. Putin v červnu podepsal zákon, který zakazuje

a trestá propagaci homosexuality mezi mladistvými. Peněžní sankce tak hrozí každému, kdo obhajuje „netradiční sexuální vztahy“ před mladistvými. V případě oficiálních státních činitelů se může tato pokuta vyšplhat až na dvě stě tisíc rublů (121 tisíc korun), budou-li tak činit prostřednictvím médií nebo internetu. Cizincům kromě pokuty hrozí i to, že stráví po dobu řešení případu až 15 dní za mřížemi nebo budou vyhoštěni (více o zákonu čtěte zde).

Proti homofobnímu zákonu se vzápětí v Rusku i ve světě začala šířit vlna nevole. Nesouhlas s novým zákonem vyjádřili političtí představitelé řady zemí, zejména Německa. K boji proti Putinovi vyzývaly hollywoodské hvězdy. V září odmítla pozvání vystoupit na olympijských hrách americká popová hvězda Cher.

A došlo i na výzvy k bojkotu olympiády v Soči. Norský představitel MOV Gerhard Heiberg dokonce prohlásil, že pokud se nenajde uspokojivé řešení, mohou se hry pořádat mimo Rusko.

Proto se nyní Putin snaží situaci uklidnit. Olympijský výbor oznámil, že se mu „z nejvyšších ruských míst“ dostalo ujištění, že zákon nebude mít vliv na účastníky a že neporušuje olympijskou chartu. Americký prezident Barack Obama odmítl výzvy, aby USA olympijské hry bojkotovaly s odůvodněním, že takový krok by poškodil americké sportovce.

(Článek je převzatý v plném původním znění ze serveru iDnes.cz.)

Foto: Alexander Zemlianichenko, Reuters



Ruský prezident Vladimir Putin s předsedou Mezinárodního olympijského výboru Thomase Bachem. (29. 10. 2013)

08. Práva zdravotně postižených osob

Cíl hodiny	Studenti dokáží svými slovy vysvětlit základní pojmy týkající se osob se zdravotním postižením; vyjmenují alespoň pět typů práv, která náleží zdravotně postiženým jedincům; zamyslí se na tím, zda je jejich škola přizpůsobena k integraci postižených jedinců; vyzkouší roli nevidomého a popíše své pocity.
Harmonogram	10 minut – Úvodní smyslová hra 10 minut – Výklad (základní pojmy) 10 minut – Aktivita 10 minut – Skupinová práce 5 minut – Výklad (legislativa) (Domácí úkol)
Metody a formy	Smyslová hra, výklad, samostatná práce, seznámení s legislativou, řízená diskuze
Materiály a pomůcky	Šátky (jeden do dvojice), barevné štítky, izolepa, lístky s definicemi pojmů
Přílohy	Pracovní list, str. 62

Zdroje

Kraus, J., Šandera O.: *Tělesně postižené dítě*. Praha: SPN, 1975.

Kraus, J.: *Dětská mozková obrna*. Praha: Grada-Avicenum, 2005.

Kudláček, M.: *Integrace – Jiná cesta II*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008.

Vítková, M.: *Somatopedické aspekty*. Brno: Paido, 2006.

Matějček, Z.: *Psychologie nemocných a zdravotně postižených dětí*. Praha: H&H, 1992.

Integrace, legislativa. Politické a strategické dokumenty na mezinárodní úrovni.
Dostupné z: <<http://www.apa.upol.cz/web/index.php/e-learningove-texty-cols3/integrace-legislativa.html>>



Popis hodiny

Úvodní smyslová hra

Učitel každému studentovi nalepí na čelo barevný štítek tak, aby student nezahlédl jeho barvu. Štítky jsou v různém počtu podle barev (např. 8x červená, 6x modrá, 6x zelená, 1x žlutá – podstatné je, aby jeden zůstal se svou barvou sám). Studenti mají za úkol rozdělit se do skupin podle barev, nesmí však u toho mluvit.

Obměna hry: Místo barev dostane každý přiděleno nějaké zvíře (ví jaké). V jeden daný okamžik začnou všichni vydávat zvuky zvířete, které představují. Úkolem je se v nastalém hluku rozdělit do skupin podle druhu zvířat.

Reflexe: Po rozdělení do skupin pokládá vyučující studentům otázky směřující k tomu, že obdobné pocity, jaké pravděpodobně měli studenti při hře, mívají také zdravotně postižení lidé:

*Jak jste přišli na to, jakou máte na čele barvu?
Jak se cítíte v nejpočetnější skupině?
Jak se cítí ten, kdo je sám? Zažíváte podobné pocity i v běžném životě?*

Výklad

Učitel rozdává studentům do dvojic nakopírovaný pracovní list s pojmy, vztahujícími se k tématu menšin zdravotně postižených. Studenti mají za úkol pojmy vysvětlit vlastními slovy a svou definici zapsat. Poté ke každému pojmu několik dvojic přečte svou verzi. Společnými silami, případně s doplněním od vyučujícího, tak studenti dojdou k definicím všech pojmů. (Viz Fakta pro učitele.)

Aktivita

Cílem následující aktivity je, aby se studenti přiblížili světu nevidomých. Ve dvojicích si vždy jeden zaváže oči šátkem, druhý ho pouze slovy naviguje k předem určenému cíli a dohlíží na jeho bezpečnost. Poté si role vymění.

Reflexe: Vyučující položí studentům následující otázky:

*Jak jste se při této aktivitě cítili?
Která role pro vás byla těžší?
Důvěřovali jste spolužákovi, který vás vedl?
Cítili jste za „nevidomého“ spolužáka zodpovědnost?*

Skupinová práce

Studenti mají za úkol společně vymyslet a napsat na tabuli všechna práva, která náleží zdravotně postiženým jedincům. Mohou k tomu použít pojmovou mapu (v bublině uprostřed bude nápis „Práva zdravotně postižených“ a od ní povedou linky na různé strany k popisu různých práv. Vyučující jim může napomáhat otázkami:

*Myslíte si, že jsou postižení oproti ostatním nějak znevýhodněni? Jak? V jakých situacích?
Mělo by se s postiženými zacházet jinak než s ostatními?
Měli by mít postižení lidé nějaká zvláštní práva?
Jaká?
...*

V pojmové mapě by se mělo objevit například právo na:

- > integraci do společnosti,
- > technickou pomoc nutnou pro nezávislý způsob života,
- > účast na společenském životě,
- > přístup k hmotným životním podmínkám,
- > přístup k dopravě,
- > přístup k informacím a komunikaci,
- > rovnost před zákonem,
- > rovnost příležitostí,
- > plnohodnotné vzdělávání.

Jak je vidět, některá práva (např. právo na integraci ve společnosti) náleží jen zdravotně postiženým jakožto menšině, jiná práva naopak náleží všem (např. právo na rovnost

před zákonem). Tento výčet zdůrazňuje důležitý fakt, že osobám se zdravotním postižením zůstávají zachována základní práva.

Výklad (legislativa)

Učitel seznámí studenty se základními legislativními dokumenty na evropské a mezinárodní úrovni, které se týkají práv osob se zdravotním postižením. (Viz Fakta pro učitele.)

Domácí úkol

Nechť se studenti zamyslí nad tím, zda je jejich škola přizpůsobena k integraci postižených spolužáků. Pokud ano, jak? Pokud ne, co je potřeba změnit?

Fakta pro učitele

Základní pojmy

Menšina

Zřetelně vymezená skupina osob, jež se odlišuje od okolní „většinové“ společnosti a obvykle se sama i jako skupina chápe. Status menšiny je ovšem závislý na celku, vůči němuž se jako menšina vymezuje. Např. Korsičané jsou na Korsice naprostou většinou, avšak v rámci Francouzské republiky představují menšinu.

Zdravotní postižení

Nejen újma na zdraví jako následek vrozené nebo získané poruchy funkce organismu, nýbrž všechna postižení vedoucí k omezení pohybové zdatnosti, funkce smyslových orgánů, mentálních a jiných funkcí vyúsťujících v handicap dotýkající se postavení takového jedince ve společnosti. Pojem zdravotní postižení nezahrnuje pouze tělesná postižení, ale také postižení mentální, smyslová, vnitřní, psychická a kombinovaná.

Tělesná postižení

Vady, které se projevují porušenou hybností. Patří sem vady pohybového a nosného ústrojí (kosti, klouby, svaly...), i poruchy smyslů (zrak, sluch, hmat...).

Integrace

Vzájemný aktivní a oboustranný proces, jehož základním kamenem je přijetí odlišnosti u sebe i ostatních.

Hendikep

Nikoliv vrozená či získaná vlastnost, ale dočasný stav způsobený kombinací určitých specifických potřeb jednotlivce a nevhodně řešeným prostředím, které tyto požadavky nespĺňuje.

(Negativní) diskriminace

Znevýhodnění jedné osoby vůči druhé, či skupiny osoby vůči jiné skupině, bez ohledu na schopnosti konkrétního jedince. Může probíhat na základě rasy, náboženského přesvědčení, politického přesvědčení, pohlaví, věku, sociálního postavení, zdravotního stavu atd.

Pozitivní diskriminace

Zpravidla záměrné úsilí, jak negativně diskriminovanou skupinu osob cíleně zvýhodnit. Uplatňuje se většinou dočasně za účelem vyrovnání příležitostí pro příslušníky znevýhodněných skupin.

Důležité legislativní dokumenty

Listina základních práv a svobod, článek 3:

„Základní práva a svobody se zaručují všem bez rozdílu pohlaví, rasy, barvy pleti, jazyka, víry a náboženství, politického či jiného smýšlení, národního nebo sociálního původu, příslušnosti k národnostní nebo etnické menšině, majetku, rodu nebo jiného postavení.“

Úmluva o právech dítěte:

„Právo duševně či tělesně postižených dětí požívat plného a řádného života.“

Úmluva o právech osob se zdravotním postižením:

Dokument, vydaný v roce 2008 OSN, který zabezpečuje důstojnost a umožňuje aktivní účast zdravotně postižených dětí ve společnosti. Část tohoto dokumentu týkající se tzv. přístupnosti deklaruje nutnost toho, aby osobám se zdravotním postižením bylo umožněno žít nezávislým způsobem života a plně se zapojit do všech oblastí života společnosti. Vyzývá k opatřením týkajícím se zpřístupnění veřejných budov a služeb. Zavazuje přistoupivší státy, aby přijaly opatření nezbytná pro vytvoření podmínek nezávislého způsobu života a začlenění do společnosti a zabráňující izolaci nebo segregaci. V oblasti vzdělávání se vyjadřuje k zajištění inkluzivního vzdělávacího

systemu na všech úrovních včetně celoživotního vzdělávání. Takřka revoluční je téma nutnosti přijetí příslušných opatření pro zaměstnávání učitelů, včetně učitelů se zdravotním postižením (přičemž není důvod z toho vyjímát tělesnou výchovu).

[Evropská charta sportu pro všechny: zdravotně postižené osoby \(1987\)](#)

[Evropská charta sportu \(2001\)](#)

[Doporučení Rady ministrů členských zemí EU \(2003\)](#)



Menšina zdravotně postižených osob

A Vysvětlete vlastními slovy, co znamenají následující pojmy a svou definici запиšte:

Menšina

Zdravotní postižení

Tělesné postižení

Integrace

Hendikep

(Negativní) diskriminace

Pozitivní diskriminace

09. Práva náboženských menšin

Cíl hodiny	Studenti dokáží vysvětlit, co je menšina a jaké druhy menšin rozlišujeme; vyjmenují základní práva týkající se náboženských menšin dle Listiny základních práv a svobod; rozšíří své multikulturní uvažování, toleranci a respekt k náboženským menšinám.
Harmonogram	5 minut – Úvod (brainstorming) 10 minut – Aktivita (druhy menšin) 10 minut – Práce s textem 10 minut – Diskuse ve skupinách 10 minut – Společná diskuse, vyhodnocení, reflexe
Metody a formy	Myšlenková mapa, skupinová práce, práce s textem, diskuse
Materiály a pomůcky	Lístky s příklady menšin, články, nakopírovaný úryvek Listiny základních práv a svobod
Přílohy	Lístky s příklady menšin, str. 68 Článek Muslimskými šátky to začíná, str. 69 Článek Šátek není nebezpečný, netolerance ano, str. 70 Listina základních práv a svobod (úryvek), str. 71

Zdroje

Václavík, D.: *Etnické a kulturní minority ve střední Evropě I.: základní problémy, Židé*. Liberec: Technická univerzita, Pedagogická fakulta, 2001.

Listina základních práv a svobod. Horšovský Týn: Nakladatelství Jiří Křiška, 1997.

Muslimské šátky jsou jen začátek. Dostupné z: <<http://polanecky.blog.idnes.cz>>

Případ muslimských studentek: Školní řád je trapný argument. Dostupné z: <<http://www.rozhlas.cz/radiowave/prolomitvlny/>>

Muslimky opustily českou školu, zakazovala jim nosit šátek. Dostupné z: <<http://www.ceskatelevize.cz/>>

Muslimské dívky nemohly nosit hidžáb. Ze školy v Praze proto odešly. Dostupné z: <<http://www.lidovky.cz/>>

Šátek není žádné nebezpečí, ale netolerance může ponižovat lidskou důstojnost. Dostupné z: <<http://www.hrebenar.eu/>>



Popis hodiny

Úvod (brainstorming)

Učitel zadá studentům, aby se zamysleli nad pojmem „menšina“. Mohou pracovat sami, ve dvojici nebo ve skupince. Úkolem je zmínit vše, co je k tomuto pojmu napadne. Postřehy studentů učitel zapisuje na tabuli do tzv. myšlenkové mapy. Na základě sesbíraných nápadů a postřehů pak učitel se studenty společně vytvoří definici a zapíše ji na tabuli. Definice může znít například takto:

Menšina je skupina lidí, která se odlišuje významnými znaky od většinové okolní společnosti – například jazykem, etnickým původem, náboženským vyznáním, kulturními tradicemi, mentalitou atp.

Aktivita (druhy menšin)

Studenti dostanou do dvojic balíček či obálku s nastříhanými lístky, na nichž jsou uvedeny různé příklady menšin. Úkolem je najít pravidlo, podle kterého se tyto příklady dělí do čtyř skupin. Tak studenti vymeží čtyři základní druhy menšin – etnickou, národnostní, náboženskou a sexuální. Učitel vysvětlí, že tématem dnešní hodiny budou menšiny náboženské.

Práce s textem

Učitel rozdává studentům do dvojic nakopírované články k probíranému tématu. Polovina dvojic ve třídě dostane text hovořící ve prospěch konkrétní náboženské menšiny, druhá polovina dostane text s opačným stanoviskem. Studenti si mají texty pozorně přečíst a připravit si argumenty, kterými budou hájit stanovisko vyjádřené v textu. Příslušné pasáže si mohou v textu zvýraznit. Později budou toto stanovisko obhajovat před dvojicí, která dostala protichůdný text.

Diskuse ve skupinách

Učitel rozdělí studenty do čtyřčlenných skupin tak, aby se skládaly z dvojic s protichůdnými články. Úkolem skupiny je řízená diskuse

nad tímto tématem. Každá dvojice se pokouší hájit své stanovisko pomocí argumentů, které nastudovala v článku. Čas na diskusi je předem vymezený, učitel ho hlídá a studenty upozorní minutu před koncem. Diskuse ve skupinách by se měla probíhat takto: Každá dvojice nejprve představí své argumenty, připravené na základě textu. Následně mohou studenti začít diskutovat a uvádět i své osobní názory k tématu.

Předpokládáme tuto aktivitu ve třídě, která je na skupinovou práci a diskusi zvyklá. V učebně ideálně visí pravidla pro diskusi, v opačném případě by je měl učitel stručně připomenout:

- > navzájem se poslouchat,
- > neskákat si do řeči,
- > respektovat názor druhých,
- > argumentovat slušně a adekvátně.

Během diskuse učitel prochází třídou, s jednotlivými skupinami komunikuje, kontroluje, zda studenti pracují, střídají se v diskusi apod.

Společná diskuse, vyhodnocení, reflexe

Na závěr diskuse ve skupinách proběhne hlasování o případu popsaném v člancích. Studenti mají hlasovat, zda jsou pro nebo proti zákazu nošení muslimského šátku ve škole. Učitel zapíše na tabuli počet hlasů pro a proti. Pak rozdává do skupin nakopírovaný úryvek z druhé hlavy Listiny základních práv a svobod (v příloze) a požádá studenty, aby svůj postoj porovnali s tím, co stojí v Listině. Následně se vrátí k zapsaným výsledkům na tabuli a zhodnotí je. Rozhodla se třída většinově pro či proti, nebo je stav nerozhodný? Učitel konstatuje, že daný spor není aktuálně dořešen, proto není možné říct, jak rozhodl soud. Na závěr hodiny má každý student za úkol napsat, jak by v této věci rozhodl, kdyby byl sám v pozici soudce a jaký by uvedl důvod.

Fakta pro učitele

Rasa

Pojem, který nahrazuje dřívější výraz „plemeno“. Hlavní roli zde hrají tzv. typické znaky, díky nimž se odlišují obecné a individuální vlastnosti. V antropologii nabývá pojem rasa specifického významu, neboť se jím označují různé lidské populace. Zde však nastává mnoho problémů v jednotlivých typologiích ras. Hlavním problémem je, co považovat za základní charakterovou, tělesnou či jinou vlastnost určující, že daný jedinec náleží k té či oné rase. Většina současných typologií staví na tělesných vlastnostech (tvarech a barvách) jednotlivých skupin. Především na základě barvy pleti, vlasů, tvaru lebky atd. rozlišujeme tři základní rasy:

- 1) **Negroidní (ekvatoriální)** – tmavá barva pleti, tmavé oči, velké oči, široký nos
- 2) **Mongoloidní (asijsko-americká)** – nažloutlá barva pleti, rovné tmavé vlasy, specifický tvar očí, široký obličej
- 3) **Europoidní (kavkazská, euroasijská)** – kolísající barva pleti, různá barva očí i vlasů, úzký nos

Samozřejmě existuje mnoho sporů a neshod v oblasti typologií, jelikož je mnoho ras tzv. přechodových, jako např. Polynésané, kteří se vyznačují jak znaky mongoloidními, tak europoidními. Někteří antropologové tvrdí, že jsou rasy pouze lidským konstruktem (např. dítě černocho a bílé ženy jen těžko zařadíme k nějaké rase, neboť je stejně černé jako bílé).

Koncept rasy a rasových predispozic byl historicky mnohokrát zneužit pro ospravedlnění geopolitických či mocenských zájmů. Asi nejznámějším případem je rasová koncepce, již zformuloval a aplikoval režim v nacistickém Německu během 30. a 40. let 20. století. Historicky neméně významné bylo ovšem i využití různých rasových teorií a konceptů ze strany koloniálních velmocí za účelem ospravedlnění jejich ambicí na ovládání zámořských teritorií.

Etnikum

Etnikum chápeme jako souhrn jedinců sdílejících společnou etnicitu. Jedná se o etnickou skupinu, národ nebo kmen, jehož

příslušníky spojuje pocit sounáležitosti, víra ve společný původ, dějiny a kulturní prvky a především také fyziologické znaky odlišující je od jiných etnik.

S pojmem etnikum se pojí opět mnohé potíže. V evropském prostředí je spojení etnická skupina či etnikum chápáno jako národ, národnost nebo národnostní menšina. Z hlediska sociologie a antropologie je však toto užití nepřesné. Obecně platí, že etnikum zahrnuje větší část populace než národ. Pokud se tedy dostáváme k problematice menšin, musíme rozlišovat menšinu etnickou a národnostní. Etnická menšina je většinou vymezována jako skupina, která má společné kulturní hodnoty, zvyky, společný jazyk, původ a jisté biologické rysy. Např. Romové v ČR – jsou etnickou menšinou, která je tvořena jedinci z různých oblastí – rumunští Romové, slovenští Romové, atd. Mohou tedy být zároveň i menšinou národnostní. Na podobnou otázku narazíme u Židů, kteří jsou v ČR považováni za etnickou menšinu. Pokud se však zabýváme náboženstvím a mluvíme o židech s malým „ž“, jedná se o menšinu náboženskou.

Národ

Tento pojem bývá často zaměňován s pojmem „etnikum“, tzn. bývá nesprávně zakládán na biologických předpokladech. Hlavním rozdílem mezi etnikem a národem je politická dimenze národa, která u etnika není nutná. Národ je tak spíše politickým, než kulturním společenstvím. Z politického hlediska je národ chápán jako státoporný element. Podle většiny teorií jsou členové národa příslušníky určitého státu, přičemž nezáleží na etnickém původu. V tom bychom měli spatřovat základní rozdíl. Např. Romové tedy budou vždy etnicitou náležet k Romům, ale národnostně se mohou hlásit, ke komu chtějí – Slovákům, Polákům, Čechům, Rumunům atd. To samé platí pro Asiaty a Afroameričany.

Menšina

Menšina je jakákoliv skupina lidí definovaná nějakým významným znakem či znaky, která se počtem nemůže rovnat jiné skupině tvořící v dané společnosti většinu. Jedná se o skupinu, která je kvůli svým fyzickým, kulturním či náboženským rysům oddělena od zbytku společnosti, v níž žije, přičemž její odlišnosti

mohou vést k nerovnoprávnému postavení či diskriminaci.

Druhy menšin (příklady v ČR):

- > Etnické (Romové, Afroameričané, Asiaté),
- > Národnostní (Vietnamci, Slováci, Poláci, Ukrajinci atd.),
- > Náboženské (židé, pravoslavní křesťané, muslimové, buddhisté, hinduisté atd.),
- > Sexuální (homosexuálové, bisexuálové, transsexuálové).

Pojmy

Hidžáb – šátek, kterým si muslimské ženy zahalují vlasy, krk a poprsí. Používají ho v přítomnosti dospělých mužů a žen a když jsou mimo nejbližší rodinu.

Nikáb (Niqáb) – závoj, kterým si muslimské ženy zakrývají celý obličej mimo malé škvírky na oči. Bývá často nesprávně zaměňován s Burkou, ta však zahaluje celé tělo od hlavy až na zem.

Slováci

pravoslavní

Poláci

hinduisté

Rusové

buddhisté

Ukrajinci

Afroameričané

Vietnamci

Asiaté

židé

Romové

muslimové

homosexuálové

Muslimskými šátky to začíná

Host musí respektovat pravidla hostitelů a neprovokovat

Barbora Nezvalová, Veronika Pajpachová

Dvě muslimské dívky po nástupu na českou střední školu zjistily, že výuka v šátku, tzv. hidžábu, není možná. „Ředitelka si mě zavolala a řekla, že jestli chci být ve škole, nesmím nosit šátek. Řekla jsem, že to je proti mému vyznání, že jsem muslimka,“ uvedla jedna z dívek. Navrhla, že bude šátek nosit tak, aby ji přikrýval pouze vlasy. Ani to se však ředitelce nelíbilo. Dívka proto ze školy ještě ten den odešla. Druhá muslimka se rozhodla, že to zkusí. Po dvou měsících však školu opustila také.

Proti kterým pravidlům?

Příběh začal v červenci 2011, kdy třináctiletá Somálka a pětadvacetiletá Afghánka projeví zájem o studium na střední zdravotnické škole v Praze. V rámci přijímacího pohovoru s nimi zástupci školy probírali, zda akceptují, že během školní praxe budou muset například ošetřovat i muže, krmit nemocné vepřovým masem nebo nosit zdravotnické uniformy. Uchazečky se všemi požadavky na dodržování vnitřních předpisů školy souhlasily, stejně jako s tím, že jim ve škole nevadí nemít šátek. Pokud je to pravda – a není důvod tvrzení školy nevěřit – vzniká důvodné podezření, že se dívky do školy přihlásily s plným vědomím, že to, s čím u přijímaček souhlasily, nebudou dodržovat. S oběma dívkami se ředitelka školy dohodla, že budou nosit šátek pouze přes ramena. Prvního září však přišly, i přes předpřehozí dohodu, s šátky na hlavách.

Škola určuje svůj řád

Ředitelka střední zdravotnické školy v Praze míní, že škola nepochybila. Zákony podle ní povolení nošení šátku neupravují a školy si mohou vytvářet pravidla samy. Argumentuje také tím, že školu navštěvuje množství zahraničních studentů ze čtyř různých kontinentů a podobný problém

dosud nenastal. Studentky podle ní především nesouhlasily s povinným tělocvikem a podmínkami povinné praxe. Muslimky ale toto nařčení odmítají. České zákony nošení šátku neupravují. „Co se týče školského zákona, tak tam není nijak konkrétně upravena otázka pokrývky hlavy. To je otázka školního řádu, který si stanovuje každá škola sama,“ uvedl mluvčí ministerstva školství. Celá záležitost tak nejspíš skončí u ombudsmana a právníci zvažují i antidiskriminační žalobu.

Jak by to dopadlo

Je antidiskriminační žaloba na místě? V čem byly dívky diskriminovány? Bral jim někdo jejich víru? Nikoliv. Na školách fungují určitá pravidla. Pokud škola zakazuje nosit přikrývku hlavy, pak musí studenti tento zákaz respektovat. Platí pro všechny, nejen pro muslimské dívky.

Je zvláštní, jak se všeobecně vyznavači muslimské víry domáhají svých práv především v oblasti svého náboženství a přitom nechtějí respektovat místní kulturu. Jak by to asi dopadlo, kdybychom stejným způsobem projevovali svou příslušnost k evropské kultuře v muslimských zemích my? Evropané musí uznávat a respektovat pravidla muslimské víry a muslimové nemusí respektovat tradice evropské kultury s křesťansko-židovskými kořeny?

Obě dívky chtěly studovat, což jim náš stát umožnil. Ve svých domovských státech by takovou příležitost měly hodně ztíženou, ne-li dokonce nemožnou. A zde si budou klást podmínky? Jsme-li v cizí zemi, pak se musíme přizpůsobit místním zvyklostem anebo se aspoň snažit zbytečně neprovokovat. Pokud bychom muslimy diskriminovali, pak by oběma dívkám bylo rovnou řečeno, že u nás studovat nemohou.

(Text zpracován na základě článků ze serverů blog.idnes.cz, rozhlas.cz)

Šátek není nebezpečný, netolerance ano

Tenká hranice mezi osobní svobodou a školním řádem

Barbora Nezvalová, Veronika Pajpachová

Dvě muslimské dívky po nástupu na českou střední školu zjistily, že výuka v šátku, tzv. hidžábu, není možná. „Ředitelka si mě zavolala a řekla, že jestli chci být ve škole, nesmím nosit šátek. Řekla jsem, že to je proti mému vyznání, že jsem muslimka,“ uvedla jedna z dívek. Navrhla, že bude šátek nosit tak, aby ji přikrýval pouze vlasy. Ani to se však ředitelce nelíbilo. Dívka proto ze školy ještě ten den odešla. Druhá muslimka se rozhodla, že to zkusí. Po dvou měsících však školu opustila také. „Seděla jsem ve třídě a vůbec jsem se nemohla soustředit. Nemohla jsem nic dělat, pořád jsem musela myslet na to, že mi něco chybí. Proč jsem tu bez šátku? Mám svá práva a náboženství,“ domnívá se druhá z dívek.

Výjimka potvrzující poslání školy

Zpráva o tom, že ředitelka střední zdravotnické školy v Praze nepovolila dvěma muslimským studentkám nosit na hlavě šátky a ony proto školu opustily, není v naší zemi překvapivá. Naše společnost bohužel nesměřuje k toleranci, solidaritě a náboženské nebo rasové snášenlivosti. Navíc se neprojevila ředitelka školy upřímně. Není to totiž tak, že by znala muslimy – jako většina Čechů, jenom ze zpráv jako teroristy a sebevražděné atentátníky. Ředitelka školy použila tak trapný argument jako je školní řád a pravidla společenského chování. Dle školského zákona si může každá škola upravit školní řád podle svých potřeb a tedy například nelpět striktně na pravidle o nevhodnosti pokrývek hlavy třeba u lidí, kteří se léčí z rakoviny a ztratili vlasy, nebo právě u muslimek. V obou případech není zakrývání hlavy módním výstřelkem nebo provokací, není tedy v rozporu s dobrými mravy a neporušuje pravidla slušného chování. Udělením pomyslné výjimky ze školních pravidel by tak vzdělávací instituce spíše potvrdila své poslání a vyjádřila respekt k člověku, který má morální nebo logický důvod, proč si hlavu přikrývá. Podle čeho se v naší zemi určuje, co je a co není vhodné? Kdyby dívky nepocházely z Afghánistánu a Somálska, byla by reakce stejná? Možná v celém problému nehraje ani tak roli obyčejný šátek,

ale přídomek „muslimský“. Výraz „muslimský hidžáb“ působí v našem prostředí jako rudý hadr na býka. Byla by reakce stejná, kdyby se jednalo o jarmulku, šátek našich babiček nebo čepici?

Tradice zahalování

Hidžáby nebo niqáby muslimské dívky většinou nenosí z donucení. Chtějí je nosit a jsou k tomu vychovávány. Podobné omezení, k jakému došlo na pražské škole, proto považují za ponížení osobnosti. Jako Evropané dnes těžko chápeme principy zahalování žen a považujeme je za barbarské, aniž bychom si uvědomovali, že podobně se chovali i naši předkové. Přestože dnes si hidžáb, neboli závoj přes obličej, spojujeme pouze s islámem, z historického hlediska to tak není. Hidžáb v evropském provedení má dlouhou tradici, nejstarší historické údaje o něm pochází ze 13. století před naším letopočtem. Obličej zakrytý závojem patřil mezi evropské výsady nejstarších dob. Závoj symbolizoval čistotu a počestnost ženy. Dodnes se tak zachovala například symbolika svatebního závoje.

Nahlízet z úhlu tolerance

Je smutné, že se islamofobie a netolerance k jiným tradicím dostává tak hluboko pod kůži českého národa. Na některé jevy ve společnosti bychom měli pohlížet nikoli z úhlu příslušníka určité kultury, ale z úhlu tolerance a historické znalosti. Je třeba také znát názory těch, o kterých máme rozhodovat. Není na nás, abychom posuzovali, co je a co není dehonestací muslimských žen. Zároveň nemůžeme vytvářet tlak na menšiny v Evropě, aby se asimilovaly a ztratily tak své tradice a kulturní specifika, pokud jejich zvyky neodporují lidským právům a zásadám humanismu. Školy by neměly vyhánět ani ženy v hidžábu, ani muže s jarmulkou.

(Text zpracován na základě článků ze serverů lidovky.cz, ct24.cz, hrebenar.eu)

Listina základních práv a svobod Ústavní zákon č. 23/1991 Sb.

[...]

Hlava druhá Lidská práva a základní svobody

Článek 15

- (1) Svoboda myšlení, svědomí a náboženského vyznání je zaručena. Každý má právo změnit své náboženství nebo víru anebo být bez náboženského vyznání.

[...]

- (3) Nikdo nemůže být nucen vykonávat vojenskou službu, pokud je to v rozporu s jeho svědomím nebo s jeho náboženským vyznáním. Podrobnosti stanoví zákon.

Článek 16

- (1) Každý má právo svobodně projevovat své náboženství nebo víru buď sám nebo společně s jinými, soukromě nebo veřejně, bohoslužbou, vyučováním, náboženskými úkony nebo zachováváním obřadu.
- (2) Církev a náboženské společnosti spravují své záležitosti, zejména ustavují své orgány, ustanovují své duchovní a zřizují řeholní a jiné církevní instituce nezávisle na státních orgánech.

Listina základních práv a svobod Ústavní zákon č. 23/1991 Sb.

[...]

Hlava druhá Lidská práva a základní svobody

Článek 15

- (1) Svoboda myšlení, svědomí a náboženského vyznání je zaručena. Každý má právo změnit své náboženství nebo víru anebo být bez náboženského vyznání.

[...]

- (3) Nikdo nemůže být nucen vykonávat vojenskou službu, pokud je to v rozporu s jeho svědomím nebo s jeho náboženským vyznáním. Podrobnosti stanoví zákon.

Článek 16

- (1) Každý má právo svobodně projevovat své náboženství nebo víru buď sám nebo společně s jinými, soukromě nebo veřejně, bohoslužbou, vyučováním, náboženskými úkony nebo zachováváním obřadu.
- (2) Církev a náboženské společnosti spravují své záležitosti, zejména ustavují své orgány, ustanovují své duchovní a zřizují řeholní a jiné církevní instituce nezávisle na státních orgánech.

Listina základních práv a svobod Ústavní zákon č. 23/1991 Sb.

[...]

Hlava druhá Lidská práva a základní svobody

Článek 15

- (1) Svoboda myšlení, svědomí a náboženského vyznání je zaručena. Každý má právo změnit své náboženství nebo víru anebo být bez náboženského vyznání.

[...]

- (3) Nikdo nemůže být nucen vykonávat vojenskou službu, pokud je to v rozporu s jeho svědomím nebo s jeho náboženským vyznáním. Podrobnosti stanoví zákon.

Článek 16

- (1) Každý má právo svobodně projevovat své náboženství nebo víru buď sám nebo společně s jinými, soukromě nebo veřejně, bohoslužbou, vyučováním, náboženskými úkony nebo zachováváním obřadu.
- (2) Církev a náboženské společnosti spravují své záležitosti, zejména ustavují své orgány, ustanovují své duchovní a zřizují řeholní a jiné církevní instituce nezávisle na státních orgánech.

Listina základních práv a svobod Ústavní zákon č. 23/1991 Sb.

[...]

Hlava druhá Lidská práva a základní svobody

Článek 15

- (1) Svoboda myšlení, svědomí a náboženského vyznání je zaručena. Každý má právo změnit své náboženství nebo víru anebo být bez náboženského vyznání.

[...]

- (3) Nikdo nemůže být nucen vykonávat vojenskou službu, pokud je to v rozporu s jeho svědomím nebo s jeho náboženským vyznáním. Podrobnosti stanoví zákon.

Článek 16

- (1) Každý má právo svobodně projevovat své náboženství nebo víru buď sám nebo společně s jinými, soukromě nebo veřejně, bohoslužbou, vyučováním, náboženskými úkony nebo zachováváním obřadu.
- (2) Církev a náboženské společnosti spravují své záležitosti, zejména ustavují své orgány, ustanovují své duchovní a zřizují řeholní a jiné církevní instituce nezávisle na státních orgánech.

10. Náboženské menšiny – církev a česká společnost

Cíl hodiny	Studenti získají základní povědomí o právech a povinnostech církví a náboženských společností v právním státě; dokáží popsat způsob financování církví a vyjmenovat základní práva a povinnosti jejich členů; naučí se pracovat s právním textem a hledat v něm informace; seznámí se s výčtem církví a náboženských společností na území ČR.
Harmonogram	<u>1. vyučovací hodina</u> 5 minut – Brainstorming 10 minut – Samostatná práce s textem 5 minut – Kontrola pochopení textu, shrnutí poznatků 20–25 minut – Skupinová práce <u>2. vyučovací hodina</u> 20–30 minut (podle počtu skupin) – Presentace návrhů 15–25 minut – Diskuse
Metody a formy	Hromadná výuka, samostatná práce, skupinová práce, dialog, diskuse
Materiály a pomůcky	Počítač, projektor, powerpointová prezentace, krabice
Přílohy	Výňatek ze zákona o církvích a náboženských společnostech, str. 77 Kartičky s entitami a osobami, str. 78 Seznam registrovaných církví a náboženských společností v ČR, str. 79 Formulář – Návrh na registraci církve a náboženské společnosti, str. 80

Zdroje

Kolář, P., Kříž, J.: *Narovnání vztahu mezi církvemi a státem*. Praha: CEVRO Institut, 2009.

Kříž, J.: *Zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi: komentář*. Praha: C.H. Beck, 2013.

Scheu, H. Ch., Kříž, J., Děkanovská, K.: *Právní postavení náboženských menšin*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2013.

Zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi: základní fakta. Praha: Ministerstvo kultury České republiky, 2008.

Církevní restituce v Česku. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/C%C3%ADrkev%C3%AD_restituce_v_%C4%8Cesku>

Deset důvodů pro církevní restituce. Dostupné z: <<http://zpravy.ihned.cz/c1-59378170-deset-duvodu-pro-cirkevni-restituce>>

Majetkové vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi. Dostupné z: <<http://www.mkcr.cz/cirkve-a-nabozenske-spolecnosti/majetkove-narovnani/default.htm>>

Modely vztahu stát-církev. Dostupné z: <http://www.pf.upol.cz/fileadmin/user_upload/PF-katedry/teorie-prava/Cirkev-Stat2008.pdf>

Stop církevním restitucím. Argumenty proti. Dostupné z: <http://stop-cirkevnim-restitucim.cz/?page_id=11>

Zákon č. 3/2002 Sb. o církvích a NS. Dostupné z: <<http://zakony-online.cz/?s96&q96=all>>



Popis hodin

1. hodina

Brainstorming

Učitel otázkami zjišťuje, jaké mají studenti povědomí o registraci a legálním fungování církví a náboženských společností v ČR:

Představte si, že chcete založit svoji vlastní (novou) církev – co pro to musíte udělat? Na jakou instituci se obrátíte?

Odpovědi učitel zapisuje na tabuli, aniž by hodnotil jejich správnost.

Samostatná práce s textem

Učitel vyzve studenty, aby své odpovědi ověřili v oficiálním dokumentu – Zákonu 3/2002 Sb. O církvích a náboženských společnostech a rozdá jim kopie s výňatkem tohoto zákona. Každý sám si text přečte a srovná informace se svými předchozími znalostmi.

Kontrola pochopení textu

Učitel vede řízenou diskusi. Studenti nahlas komentují, co na začátku hodiny odhadovali správně a co nesprávně. Učitel na tabuli postupně škrte nesprávné odpovědi a případně dopisuje, co chybí. Dodá také, co není v zákoně uvedeno – jaké výhody plynou registrovaným církvím a náboženským společnostem a že registrace provádí Ministerstvo kultury (viz Fakta pro učitele).

Skupinová práce

Učitel sdělí studentům, že jejich následujícím úkolem bude vypracovat návrh na registraci vlastní církve nebo náboženské společnosti. Upozorní je také na fakt, že podobně jako církve se registrují i politické strany. Následující cvičení tak může být užitečné i pro lepší představu o tom, jak si nechat registrovat politickou organizaci.

Studenti se rozdělí do skupin po 4–5, každá skupina dostane kopii registračního

formuláře, seznam registrovaných církví v ČR (pro informaci a inspiraci) a vylosuje si kartičku s osobou nebo entitou, kterou má jejich církev uctívat. Ke správnému vyplnění registračního formuláře studentům pomůže také výňatek ze zákona. Jejich úkolem je vypracovat co nejlepší návrh na registraci církve, tzn. takový, který splňuje náležitosti dané zákonem.

Na přípravu registrace mají studenti čas do konce hodiny, případně ji musí dopracovat doma, aby byli připraveni ji prezentovat na další hodině. Učitel je upozorní, že prezentace budou trvat maximálně 5 minut.

2. hodina

Prezentace návrhů

Skupiny postupně představují své návrhy na vlastní církve nebo náboženskou společnost v pětiminutových prezentacích. Každý člen skupiny popisuje jednu část formuláře.

Ostatní poslouchají a dělají si poznámky, co v návrhu chybí, co není správně, nebo co je naopak dobrý nápad. Po každé prezentaci studenti sdělí své názory na předvedenou práci. Na závěr proběhne hlasování o nejlepším návrhu. Učitel studenty upozorní, že nejde o soutěž oblíbenosti, ale o kvalitu návrhů – hodnocení se má zaměřit na správné vyplnění formuláře a propracovanost návrhu.

Diskuse

Závěrečná část hodiny je věnována diskusi na téma role a postavení církve ve společnosti. Učitel klade otázky:

Je církevní a státní moc to samé?

Jaký je vztah církví a státu?

Jak tomu bylo v minulosti a jak je tomu dnes?

Jaké postavení zaujímají církve v současné době u nás a jinde ve světě?

Proč je tomu právě takto?

Na co církve potřebujeme?

Jaká zvláštní práva mají církve a náboženské společnosti?

Studenti odpovídají a kromě fakt vyjadřují i své osobní názory. Jsou-li nesmělí a nespolupracují, učitel může dát tři minuty na prodiskutování některých otázek ve dvojicích a teprve pak znovu diskutovat v celé třídě. Na závěr učitel spolu se studenty shrne, k čemu během diskuse došli a případně doplní další informace.

Fakta pro učitele

Církví a náboženskou společností se podle Zákona 3/2002, § 3, odst. a) myslí „dobrovolné společenství osob s vlastní strukturou, orgány, vnitřními předpisy, náboženskými obřady a projevy víry, založené za účelem vyznávání určité náboženské víry, ať veřejně nebo soukromě, a zejména s tím spojeného shromažďování, bohoslužby, vyučování a duchovní služby“.

Zákon nerozlišuje církev od náboženské společnosti, obvykle je církví myšlena náboženská společnost, která se hlásí ke křesťanství.

Náboženské společnosti **se registrují** na základě podání návrhu na registraci u **Ministerstva kultury ČR**.

Vznikat či vyvíjet činnost nemůže církev a náboženská společnost, jejíž činnost je v rozporu s právními předpisy a jejíž učení nebo činnost ohrožuje práva, svobody a rovnoprávnost osob a jejich sdružení včetně jiných církví a náboženských společností, ohrožuje demokratické základy státu, jeho suverenitu, nezávislost a územní celistvost, a je v rozporu s ochranou veřejné mravnosti, veřejného pořádku, veřejného zdraví, principy lidskosti a snášenlivosti a bezpečnosti osob, popírá nebo omezuje osobní, politická nebo jiná práva fyzických osob pro jejich národnost, pohlaví, rasu, původ, politické nebo jiné smýšlení, náboženské vyznání nebo sociální postavení, rozněcuje nenávist a nesnášenlivost z těchto důvodů, podporuje násilí nebo porušování právních předpisů.

Církev a náboženská společnost se **stává právnickou osobou registrací**.

Zvláštní práva církví a náboženských společností:

- > vyučovat náboženství na státních školách podle školského zákona,
- > pověřit duchovní k duchovenské službě v ozbrojených silách České republiky, v místech, kde se vykonává vazba, trest odnětí svobody, ochranné léčení a ochranná výchova,
- > být financovány podle zvláštního právního předpisu o finančním zabezpečení církví a náboženských společností,
- > konat obřady, při nichž jsou uzavírány církevní sňatky podle Zákona o rodině (nově podle Občanského zákoníku),
- > zřizovat církevní školy podle školského zákona,
- > zachovávat povinnost mlčenlivosti duchovními v souvislosti s výkonem zpovědního tajemství nebo obdobného práva, tím není dotčena povinnost přezkázat trestný čin podle trestního zákona.

Zákon o církvích a náboženských společnostech (zákon č. 3/2002 Sb.) – výňatek

HLAVA III

REGISTRACE CÍRKVE A NÁBOŽENSKÉ SPOLEČNOSTI, SVAZU CÍRKVÍ A NÁBOŽENSKÝCH SPOLEČNOSTÍ A PŘIZNÁNÍ OPRÁVNĚNÍ K VÝKONU ZVLÁŠTNÍCH PRÁV

§ 9

Společná ustanovení o registraci

(1) Návrh na registraci církve a náboženské společnosti, svazu církví a náboženských společností a návrh na přiznání oprávnění registrované církve a náboženské společnosti k výkonu zvláštních práv podává ministerstvu osoba nebo orgán podle tohoto zákona.

(2) Církev a náboženská společnost nebo svaz církví a náboženských společností jsou registrovány a registrované církvi a náboženské společnosti se přiznává oprávnění k výkonu zvláštních práv ke dni, kdy rozhodnutí o registraci církve a náboženské společnosti nebo svazu církví a náboženských společností nebo rozhodnutí o přiznání oprávnění k výkonu zvláštních práv registrované církvi a náboženské společnosti ministerstvem nabylo právní moci.

§ 10

Návrh na registraci církve a náboženské společnosti

(1) Návrh na registraci církve a náboženské společnosti podávají ministerstvu nejméně tři fyzické osoby, které dosáhly věku 18 let, mají způsobilost k právním úkonům a jsou občany České republiky nebo cizinci s trvalým pobytem v České republice (dále jen „přípravný výbor“). Členové přípravného výboru návrh podepíší a uvedou své osobní údaje. V návrhu přípravný výbor určí, kdo z jeho členů je zmocněn jednat jménem přípravného výboru. Podpisy členů přípravného výboru musí být úředně ověřeny.

(2) Návrh na registraci církve a náboženské společnosti musí obsahovat

a) základní charakteristiku církve a náboženské společnosti, jejího učení a poslání,

b) zápis o založení církve a náboženské společnosti na území České republiky,

c) v originále podpisy nejméně 300 zletilých občanů České republiky nebo cizinců s trvalým pobytem v České republice hlásících se k této církvi a náboženské společnosti, s uvedením jejich osobních údajů podle tohoto zákona a s uvedením totožného textu na každém podpisovém archu, který uvádí plný název církve a náboženské společnosti, sbírající podpisy pro účel její registrace, a z něhož je patrné, že podpisový arch je podepisován pouze osobou hlásící se k této církvi a náboženské společnosti,

d) základní dokument.

(3) Základní dokument církve a náboženské společnosti předkládaný podle odstavce 2 písm. d) musí obsahovat

a) název církve a náboženské společnosti, který se musí lišit od názvu právnické osoby, která již působí na území České republiky nebo která již o registraci požádala,

b) poslání církve a náboženské společnosti a základní články její víry,

c) sídlo církve a náboženské společnosti na území České republiky,

d) označení orgánu církve a náboženské společnosti, který jedná jejím jménem s orgány veřejné správy a třetími osobami na území České republiky jako statutární orgán, způsob jeho jednání a jeho ustavování a odvolávání, délku funkčního období jeho členů, popřípadě označení dalších orgánů církve a náboženské společnosti a orgánů řeholních institucí, které jsou oprávněny podávat návrhy podle tohoto zákona, rozsah tohoto oprávnění a způsob jednání jménem církve a náboženské společnosti,

e) osobní údaje členů orgánu podle písmene d), jsou-li členové statutárního orgánu v době podání návrhu ustaveni,

f) organizační strukturu církve a náboženské společnosti, včetně výčtu všech typů právnických osob, které budou navrhovány k evidenci v souladu s tímto zákonem podle § 15 a odst. 1, způsob jejich zřizování a rušení, včetně případného uvedení právního nástupce při jejich zániku, označení jejich statutárních orgánů, způsob jejich ustavování a odvolávání, délku funkčního období členů statutárních orgánů,

g) způsob ustavování a odvolávání duchovních a seznam v církvi a náboženské společnosti používaných označení duchovních,

h) způsob schvalování změn základního dokumentu a těch dokumentů církve a náboženské společnosti a jejich změn, které jsou přikládány k základnímu dokumentu, nebo z nichž jsou uváděny údaje do základního dokumentu,

i) začlenění církve a náboženské společnosti do struktur církve a náboženské společnosti mimo území České republiky,

j) zásady hospodaření církve a náboženské společnosti, zejména způsob získávání finančních prostředků, včetně rozsahu oprávnění osob, orgánů a jiných institucí církve nebo náboženské společnosti k nakládání s majetkem a údaje podle § 27 odst. 5,

k) způsob naložení s likvidačním zůstatkem, který vyplyne z likvidace církve a náboženské společnosti,

l) práva a povinnosti osob hlásících se k církvi a náboženské společnosti.

(4) Jménem církve a náboženské společnosti jedná až do vytvoření orgánu podle odstavce 3 písm. d) přípravný výbor.

(5) Pokud v době podání návrhu na registraci církve a náboženské společnosti nejsou členové orgánu podle odstavce 3 písm. d) ustaveni, oznámí jejich osobní údaje podle odstavce 3 písm. e) církev a náboženská společnost do 10 dnů od jejich ustavení.

Pozn.: Podtržení se v originálním dokumentu nevyskytuje. Autoři pracovního listu zde podtržení použili pro usnadnění práce s textem.

Slunce

Voda

Bouře

Příroda

Oheň

Počítače

Mimozemšťané

Vítr

Měsíc

Saturn

Vesmír

Stromy

**Seznam registrovaných církví
a náboženských společností v ČR**
(registrovaných podle zákona č. 308/1991 Sb.)

1. Apoštolská církev
2. Bratrská jednota baptistů
3. Církev adventistů sedmého dne
4. Církev bratrská
5. Církev československá husitská
6. Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů
7. Církev řeckokatolická
8. Církev římskokatolická
9. Českobratrská církev evangelická
10. Evangelická církev augsburského vyznání v České republice
11. Evangelická církev metodistická
12. Federace židovských obcí v České republice
13. Jednota bratrská
14. Křesťanské sbory
15. Luterská evangelická církev a. v. v České republice
16. Náboženská společnost českých unitářů
17. Náboženská společnost Svědkové Jehovovi
18. Novoapoštolská církev v České republice
19. Pravoslavná církev v českých zemích
20. Slezská církev evangelická augsburského vyznání
21. Starokatolická církev v České republice

**Seznam registrovaných církví
a náboženských společností v ČR**
(registrovaných podle zákona č. 308/1991 Sb.)

1. Apoštolská církev
2. Bratrská jednota baptistů
3. Církev adventistů sedmého dne
4. Církev bratrská
5. Církev československá husitská
6. Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů
7. Církev řeckokatolická
8. Církev římskokatolická
9. Českobratrská církev evangelická
10. Evangelická církev augsburského vyznání v České republice
11. Evangelická církev metodistická
12. Federace židovských obcí v České republice
13. Jednota bratrská
14. Křesťanské sbory
15. Luterská evangelická církev a. v. v České republice
16. Náboženská společnost českých unitářů
17. Náboženská společnost Svědkové Jehovovi
18. Novoapoštolská církev v České republice
19. Pravoslavná církev v českých zemích
20. Slezská církev evangelická augsburského vyznání
21. Starokatolická církev v České republice

**Seznam registrovaných církví
a náboženských společností v ČR**
(registrovaných podle zákona č. 308/1991 Sb.)

1. Apoštolská církev
2. Bratrská jednota baptistů
3. Církev adventistů sedmého dne
4. Církev bratrská
5. Církev československá husitská
6. Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů
7. Církev řeckokatolická
8. Církev římskokatolická
9. Českobratrská církev evangelická
10. Evangelická církev augsburského vyznání v České republice
11. Evangelická církev metodistická
12. Federace židovských obcí v České republice
13. Jednota bratrská
14. Křesťanské sbory
15. Luterská evangelická církev a. v. v České republice
16. Náboženská společnost českých unitářů
17. Náboženská společnost Svědkové Jehovovi
18. Novoapoštolská církev v České republice
19. Pravoslavná církev v českých zemích
20. Slezská církev evangelická augsburského vyznání
21. Starokatolická církev v České republice

**Seznam registrovaných církví
a náboženských společností v ČR**
(registrovaných podle zákona č. 308/1991 Sb.)

1. Apoštolská církev
2. Bratrská jednota baptistů
3. Církev adventistů sedmého dne
4. Církev bratrská
5. Církev československá husitská
6. Církev Ježíše Krista Svatých posledních dnů
7. Církev řeckokatolická
8. Církev římskokatolická
9. Českobratrská církev evangelická
10. Evangelická církev augsburského vyznání v České republice
11. Evangelická církev metodistická
12. Federace židovských obcí v České republice
13. Jednota bratrská
14. Křesťanské sbory
15. Luterská evangelická církev a. v. v České republice
16. Náboženská společnost českých unitářů
17. Náboženská společnost Svědkové Jehovovi
18. Novoapoštolská církev v České republice
19. Pravoslavná církev v českých zemích
20. Slezská církev evangelická augsburského vyznání
21. Starokatolická církev v České republice

Návrh na registraci církve a náboženské společnosti

1. Členové přípravného výboru (jméno a příjmení):

2. Základní charakteristika církve nebo náboženské společnosti, jejího učení a poslání:

Základní dokument:

a) Název:

.....

b) Poslání:

.....

c) Sídlo:

.....

d) Organizační struktura:

.....

e) Způsob ustavování a odvolávání duchovních:

.....

f) Zásady hospodaření:

.....

g) Práva a povinnosti členů:

Použité zdroje

Monografie, články, kvalifikační práce

- Beňová, K. et al.: Analýza situace lesbické, gay, bisexuální a transgender menšiny v ČR. Praha: Úřad vlády ČR, 2007.
- Bobek, M., ed., Boučková, P., ed., Kühn, Z., ed.: Rovnost a diskriminace. Praha: C. H. Beck, 2007.
- Kolář, P., Kříž, J.: Narovnání vztahu mezi církvemi a státem. Praha: CEVRO Institut, 2009.
- Kraus, J., Šandera O.: Tělesně postižené dítě. Praha: SPN, 1975.
- Kraus, J.: Dětská mozková obrna. Praha: Grada-Avicenum, 2005.
- Kříž, J.: Zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi: komentář. Praha: C.H. Beck, 2013.
- Kudláček, M.: Integrace – Jiná cesta II. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008.
- Lidská práva a vzdělání. Dostupné z: <<http://www.respektneboli.eu>>
- Mach, P.: Registrace partnerství: pokrok, nebo nezodpovědné riziko? Praha: CEP – Centrum pro ekonomiku a politiku, 2006.
- Matějček, Z.: Psychologie nemocných a zdravotně postižených dětí. Praha: H&H, 1992.
- Murhová, K.: Vývoj právní úpravy postavení homosexuálů. In: Diplomová práce, Brno: Masarykova univerzita, 2010. Dostupné z: <<https://is.muni.cz>>
- Nečas, C.: Romové v České republice včera a dnes. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2002.
- Ondráčková, J.: Co je Úmluva o právech dítěte. Praha: Český helsinský výbor, 2001.
- Rasa, rasismus, rasová diskriminace, předsudek. In: Linhart, J., Vodáková, A., Klener, P. (eds.): Velký sociologický slovník. Praha: Karolinum, 1996.
- Scheu, H. Ch., Kříž, J., Děkanovská, K.: Právní postavení náboženských menšin. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Právnická fakulta, 2013.
- Ševčík, R.: Vliv preventivních opatření Policie České republiky na kriminalitu mládeže v rámci územního odboru Prostějov. Diplomová práce. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Pedagogická fakulta, Ústav pedagogiky a sociálních studií Olomouc, 2012. Dostupné z: <<http://theses.cz>>
- Václavík, D.: Etnické a kulturní minority ve střední Evropě I.: základní problémy, Židé. Liberec: Technická univerzita, Pedagogická fakulta, 2001.
- Vítková, M.: Somatopedické aspekty. Brno: Paido, 2006.
- Xenofobie. In: Linhart, J. a kol.: Slovník cizích slov pro nové století: základní měnové jednotky, abecední seznam chemických prvků, jazykovědné pojmy. Litvínov: Dialog, 2002.
- Zákon o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi: základní fakta. Praha: Ministerstvo kultury České republiky, 2008.

Internetové zdroje

- <<http://demagog.cz>>
- <<http://www.estat.cz>>
- <<http://www.volby.cz>>
- Právo na vzdělání. Dostupné z: <<http://www.youtube.com>>
- Adopce homosexuálů. Dostupné z: <www.masarykovydebaty.cz>
- Čtení s předvídáním. Dostupné z: <<http://www.respektneboli.eu>>
- Demografie Romů. Dostupné z: <<http://www.demografie.info>>
- Deset důvodů pro církevní restituce. Dostupné z: <<http://zpravy.ihned.cz/c1-59378170-deset-duvodu-pro-cirkevni-restituce>>
- Dlouhá, P.: Registrované partnerství a majetek: přehled pro gaye a lesbičky. Dostupné z: <www.penize.cz>
- Doll test. Video dostupné z: <<http://www.youtube.com>>
- Gender Studies Praha: Když miluješ, není co řešit. Nebo jo? Video dostupné z: <www.youtube.com>
- Hnutí pro život. Dostupné z: <<http://www.prolife.cz/>>

Integrace, legislativa. Politické a strategické dokumenty na mezinárodní úrovni. Dostupné z: <<http://www.apa.upol.cz/web/index.php/e-learningove-texty-cols3/integrace-legislativa.html>>

Interaktivní mapy k právům homosexuálů. Dostupné z: <www.lidskaprava.cz>

Kaštánková, M., Balážová, J: Náboženství Romů. Dostupné z: <<http://romove.radio.cz/cz/clanek/18147>>

Která panenka je zlá a ošklivá? Experiment poukazuje na kořeny rasismu. Dostupné z: <<http://sociopress.cz>>

Majetkové vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi. Dostupné z: <<http://www.mkcr.cz/cirkve-a-nabozenske-spolecnosti/majetkove-narovnani/default.htm>>

Mánert, O.: Ugandský magazín otiskl seznam gayů, aktivisté věští hon na čarodějnice. Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/uganda-a-seznam-homosexuálu-dps-zahranicni.aspx?c=A140225_162020_zahranicni_ert>

Marádová, E.: Multikulturní porozumění. Dostupné z: <<http://www.inkluzivniskola.cz/>>

Modely vztahu stát-církev. Dostupné z: <http://www.pf.upol.cz/fileadmin/user_upload/PF-katedry/teorie-prava/Cirkev-Stat2008.pdf>

MŠMT představilo plán opatření k výkonu rozsudku D. H. proti ČR. Dostupné z: <<http://www.msmt.cz>>

Muslimky opustily českou školu, zakazovala jim nosit šátek. Dostupné z: <<http://www.ceskatelevize.cz/>>

Muslimské dívky nemohly nosit hidžáb. Ze školy v Praze proto odešly. Dostupné z: <<http://www.lidovky.cz/>>

Muslimské šátky jsou jen začátek. Dostupné z: <<http://polanecky.blog.idnes.cz>>

Nedokončený úkol. Romští žáci v České republice čelí překážkám ve vzdělávání. Dostupné z: <<http://www.amnesty.cz/soubor-319>>

Porušování lidských práv. Dostupné z: <<http://www.amnesty.cz/pripady>>

Postoje veřejnosti k právům homosexuálů. Dostupné z: <<http://cvvm.soc.cas.cz>>

Prague Pride. Dostupné z: <<http://www.praguepride.cz/>>

Práva a povinnosti registrovaných partnerů. Dostupné z: <www.pravnilinka.cz>

Právo na vzdělání. Dostupné z: <www.lidskaprava.cz/ucitel/pravo-na-vzdelani>

Prison Inmates at Midyear 2008 – Statistical Tables Dostupné z: <<http://www.bjs.gov>>

Průvodce diskriminační problematikou. Dostupné z: <www.lidskaprava.cz>

Před lety úspěšně žalovali Česko, teď mladí Romové marně hledají práci. Dostupné z: <<http://zpravy.idnes.cz>>

Případ muslimských studentek: Školní řád je trapný argument. Dostupné z: <<http://www.rozhlas.cz/radiowave/prolomitvlny/>>

Rozsudek velkého senátu Soudu ze dne 13. listopadu 2007 ve věci č. 57325/00 – D. H. a ostatní proti České republice. Dostupné z: <<http://portal.justice.cz>>

Sloboda, Z.: Rozmanitostí proti šikaně. Metodická příručka k filmům s LGBT tematikou. In: Praha a Olomouc 2010. Dostupné z: <<http://lgbt.poradna-prava.cz/>>

Stereotyp. Dostupné z: <<http://www.czechkid.cz/si1230.html>>

Stop církevním restitucím. Argumenty proti. Dostupné z: <http://stop-cirkevni-restitucim.cz/?page_id=11>

Šátek není žádné nebezpečí, ale netolerance může ponižovat lidskou důstojnost. Dostupné z: <<http://www.hrebenar.eu/>>

Trachtová, Z.: I vy budete v Soči vítáni, uklidňuje Putin nazlobené homosexuály. Dostupné z: <http://zpravy.idnes.cz/homosexualove-jsou-na-olympiade-vitani-slibil-putin-pcu-zahranicni.aspx?c=A131029_164838_zahranicni_zt>

Vláda České republiky, Výbor pro sexuální menšiny. Dostupné z: <<http://www.vlada.cz/cz/pracovni-a-poradni-organy-vlady/>>

Zpráva o situaci národnostních menšin v České republice za rok 2012. Dostupné z: <<http://www.vlada.cz/>>

Právní předpisy

Listina základních práv a svobod. Dostupné z: <<http://www.psp.cz>>

Úmluva o právech dítěte. Dostupné z: <<http://www.osn.cz/dokumenty-osn/>>

Všeobecná deklarace lidských práv. Dostupné z: <<http://www.lidskaprava.cz>>

Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení). Dostupné z: <<http://www.zakony.e-obec.cz/>>

Zákon č. 273/2001 Sb. O právech příslušníků národnostních menšin a o změně některých zákonů. Dostupné z: <<http://www.vlada.cz/>>

Zákon č. 3/2002 Sb. o církvích a NS. Dostupné z: <<http://zakony-online.cz/?s96&q96=all>>

Zákon č. 561/2004 Sb. O předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon). Dostupné z: <<http://aplikace.msmt.cz/>>

Jak učit o právech menšin? **Metodika pro učitele středních škol**

Odpovědi navrhli a zpracovali studenti Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy v Praze. Magisterský seminář Jak učit o právech menšin? vedli JUDr. Mgr. Michal Urban, Ph.D. a Mgr. Tomáš Friedel z Právnické fakulty UK.

Metodika vznikla v rámci projektu *Problémy právního postavení menšin v praxi a jejich dlouhodobý vývoj*, který je řešen na Právnické fakultě Univerzity Karlovy v Praze jako jeden z projektů NAKI – Národní a kulturní identity, financovaného Ministerstvem kultury ČR (DF12P01OVV013).

Předmluva a odborná redakce: Michal Urban a Tomáš Friedel

Texty a pracovní přílohy k hodinám: Alžběta Březinová, Petra Ehlenová, Jaroslava Fridrichová, Simona Grospičová, Michaela Hermanová, Martin Kopeček, Michaela Machačová, Nikola Majorová, Andrea Malecká, Barbora Nezvalová, Veronika Pajpachová, Jakub Potměšil, Adéla Průšková, Ivan Sacha, Jaroslava Šmejkalová, Pavla Stárková, Martina Strnadová, Veronika Vanišová, Lucie Vybíralová, Věra Zamrazilová

Recenzenti: RNDr. Milan Pospíšil – tajemník Rady vlády pro národnostní menšiny, Úřad vlády ČR, Mgr. Marián Piváček – Katedra veřejnoprávních věd, Akadémia Policajného zboru v Bratislave

Koncept: Michal Urban a MAKE*detail (www.makedetail.cz)

Design a sazba: Eliška Kosová, Anežka Součková

Redakce a korektury: Kristýna Bartoš, Jana Jebavá, Markéta Machková

Písma: Comenia Serif (Storm Type Foundry), Comenia Sans, RePublic (Suitcase Type Foundry)

Vydává: Právnická fakulta Univerzity Karlovy v Praze, 2015

Náklad: 40 kusů

ISBN: 978-80-87975-27-5